

گزارشگری پایداری در شرکت پتروشیمی مروارید*

بیثنا مشایخی

دانشیار حسابداری دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)
Mashaykhi@ut.ac.ir

علیرضا حقی

کارشناس ارشد مهندسی شیمی دانشگاه صنعتی اصفهان
Haghi@morvaridpc.ir

شهناز زارع

کارشناس ارشد مهندسی محیط زیست دانشگاه کردستان
Sh.Zare@morvaridpc.ir

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۰۷

چکیده

این تحقیق با هدف شناسایی وضعیت موجود، شرکت پتروشیمی مروارید را به عنوان یک مورد خاص (case) مورد مطالعه درآورده است و با شناسایی شرایط مطلوب و بهینه گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی در سایر شرکت های پیشرو در این حوزه و بر اساس استانداردهای مشهور در این رابطه شامل GRI 2018 و ایزو ۲۶۰۰۰، شکافها را استخراج کرده و موارد قابل بهبود را شناسایی کرده است. نتایج حاکی از آن است که رویکرد پتروشیمی مروارید در خصوص اقدامات مرتبط با پایداری و مسئولیت های اجتماعی در درجه اول و گزارشگری آن در درجه بعدی، از نوع سازگار باشد. این شرکت که از طریق پذیرش اصول مهم در بازار و محل فعالیت، خود را برای شرایط جدید کسب و کار آماده می کند؛ اقدامات مرتبط با پایداری و مسئولیت های اجتماعی را خصوصاً در سالهای اخیر مورد توجه قرار داده و همواره روبه بهبود حرکت کرده است. در خصوص کیفیت و کمیت فعالیت های شرکت در این زمینه می توان ادعا کرد که چون شرکت به لحاظ بلوغ در این بخش در میانه راه است، نیازمند تلاش و یادگیری بیشتر در این خصوص است؛ و از آنجا که شرکت هنوز به لحاظ گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی در ابتدای راه است، باید اهتمام بیشتری در این زمینه نموده و منابع بیشتری صرف نماید. همچنین در این تحقیق مشاهده گردید که نوع مسئله وجود دارد، نخست مواردی که در گزارشات شرکت وجود دارد، مواردی که با الگوبرداری از شرکت های سرآمد قابلیت بهبود دارد و مواردی که به صورت ویژه و نوآورانه در شرکت پتروشیمی مروارید انجام می شود و می تواند با ارائه آن در گزارشات اثرات آن را منعکس نموده و در این زمینه الگو باشد؛ نظیر استقرار نظام های مدیریتی در سازمان.

واژه های کلیدی: گزارشگری پایداری؛ پایداری؛ مسئولیت های اجتماعی؛ شرایط بهینه؛ نقاط قابل بهبود

* این پژوهش با همکاری و حمایت مالی پتروشیمی مروارید انجام شده است و در این رابطه به خصوص از همکاری واحد پژوهش و توسعه تکنولوژی پتروشیمی مروارید تشکر می شود.

همواره مورد توجه نهادهای ناظر از جمله سازمان محیط زیست و دیگر مجامع حامی محیط زیست بوده است.

پتروشیمی مروارید نیز با این چالش‌ها و هزینه‌ها مواجه و بایستی توجه به این مسائل را در دستور کار خود قرار دهد. علاوه بر مسئله محیط زیست، موضوع دیگر اثرات اجتماعی فعالیت‌های شرکت از جمله تاثیر بر سطح اشتغال و رفاه در منطقه در کنار پیامدهای مالی و اقتصادی، از اهمیت زیادی برخوردار است که این هم همواره مورد توجه مقامات ناظر و ارگانهای تاثیر گذار بر پتروشیمی مروارید و البته تاثیر پذیر از اقدامات آن بوده است. شرکت می‌تواند از طریق تهیه و ارائه مستمر گزارش پایداری به گروههای مذکور و البته به کل ذینفعان (حتی اگر مستقیماً خواهان اطلاعات خاصی از شرکت نباشند) بسیاری از نیازهای اطلاعاتی را پاسخ داده و به احتمال نزدیک به یقین از فشارهای اعمال شده بر شرکت و در ادامه هزینه‌های ناشی از فشارهای مذکور بکاهد.

هدف این پژوهش، ارزیابی گزارشگری پایداری شرکت پتروشیمی مروارید در قالب عملکرد مالی، زیست-محیطی و اجتماعی است. با این هدف، در ادامه ساختار این مقاله به این صورت است: در اولین گام تحقیق، ادبیات موجود در زمینه پایداری شرکتی و مسئولیت‌های اجتماعی که به دقت مورد بررسی قرار گرفته، به طور خلاصه ارائه می‌گردد. سپس، مفهوم پایداری در صنعت پتروشیمی به همراه الزامات مربوط به عملکرد پایداری شرکتها در این صنعت در قالب قانون، آئین نامه، بخشنامه، استاندارد و سایر موارد مشابه (از جمله الزامات زیست محیطی) مورد بررسی قرار گرفته است. سپس، اقدامات پتروشیمی مروارید به لحاظ گزارشگری اقدامات انجام شده در حوزه پایداری و مسئولیت‌های اجتماعی شامل عملکرد زیست-محیطی، اجتماعی و منابع انسانی شناسایی و گزارش می‌شود. در این بخش، چگونگی گزارشگری به هیئت مدیره، سهامداران و همچنین به کل جامعه (در قالب اطلاع رسانی عمومی و خصوصاً از طریق وب سایت شرکت) مشخص می‌شود.

در مرحله بعدی تصویری از شرایط مطلوب گزارشگری بهینه پایداری با استفاده از شیوه‌های بکار گرفته شده در برخی شرکت‌های پیشروی صنعت و همچنین بکارگیری استانداردهای GRI 2018 و ایزو ۲۶۰۰۰ ارائه می‌گردد. در ادامه، مشخص می‌شود که چه تفاوت‌ها یا موارد قابل بهبودی بین گزارشگری پایداری در پتروشیمی مروارید و این بهترین رویه‌ها یا همان شرایط مطلوب یا بهینه وجود دارد و به تعدادی از دلایل آن نیز اشاره می‌گردد. در پایان نیز الگوی مطلوب گزارشگری پایداری برای پتروشیمی مروارید ارائه می‌گردد.

۱- مقدمه

رشد و توسعه «عملکرد پایداری»^۱ از بخش‌های اصلی و اولیه استراتژی تمامی شرکتهاست. عملکرد پایداری نیز به زبان ساده به معنی عملکرد قابل قبول شرکت از دیدگاه کلیه ذینفعان شرکت و خصوصاً سهامداران آن، نه تنها در دوره جاری بلکه در کلیه دوره‌های آتی است. به عبارت دقیق‌تر خواسته ذینفعان شرکت، کسب منافع برای گروه‌های حاضر بدون صدمه به حق و حقوق گروه‌های آینده یا همان نسل‌های آتی است. در این صورت مباحث بسیار مهمی همچون عدم آسیب به محیط زیست، حفظ و حراست از حقوق کارکنان و همچنین احترام و نفع رساندن به مردم جامعه و خصوصاً آنان که در مجاورت و نزدیکی شرکت زندگی می‌کنند، مطرح می‌گردد. موارد فوق همان گروه‌های مورد نظر در مفهوم «پایداری شرکتی»^۲ و «مسئولیت‌های اجتماعی شرکت»^۳ می‌باشند.

سازمان‌های مدرن برای برآوردن انتظارات جامعه و توجیه عملیات و سودآوری خود، تحت پایش بیش‌تری از سوی ذینفعان مختلف هستند (دوبلیتز و همکاران، ۲۰۱۴). صنعت پتروشیمی با توجه به ماهیت محصولات خود، بیشتر در معرض بررسی نقادانه ذینفعان مختلف در زمینه عملکرد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی قرار می‌گیرند (لاپوم و همکاران، ۲۰۰۸).^۴

در این راستا، «گزارشگری پایداری»^۵ به عنوان یک رویکرد مهم برای این سازمان‌ها به منظور پاسخگویی به نیازها و انتظارات تمامی ذینفعان در نظر گرفته شده است. با افشای اطلاعات متنوع و جامع در زمینه پایداری، شرکت‌ها قادر به ارتقای شفافیت، شهرت و اعتبار، مشروعیت و ارزش برند خود، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، ایجاد انگیزه در مدیران و کارکنان و بهبود عملکرد شرکت به طور کلی خواهند بود. علاوه بر این، گزارشگری پایداری که شامل شاخص‌های عملکرد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی می‌شود، عامل مهمی است که به طور قابل توجهی به توسعه پایداری شرکت کمک می‌کند. بنابراین ارزیابی گزارشگری پایداری به طور فزاینده توجه بیشتری را بین سیاست‌گذاران، متخصصان و دانشگاهیان جلب نموده است (ورازیلین و محمود، ۲۰۱۸).^۶

پیامدهای احداث مجتمع‌های پتروشیمی در کنار خلیج فارس از جمله ایجاد پساب‌های نفتی و شیمیایی، آلودگی صوتی، سوزاندن گازهای تفکیک‌شده، انبار ضایعات شیمیایی، دفع پسماند، از چالش‌های بزرگ زیست‌محیطی است که

۲- ادبیات پایداری و مسئولیت های اجتماعی

۲-۱- مفهوم پایداری

واژه پایدار ترجمه‌ای از «sustain» است که در زبان فارسی معانی از جمله حیات، زنده نگهداشتن، استمرار و آنچه که می‌تواند در آینده تداوم داشته باشد، نیز دارد. مفهوم پایداری نیز که ترجمه «sustainability» است به نوعی تلاش برای ترکیب مفاهیم در حال رشد حوزه‌هایی از موضوعات زیست محیطی در کنار موضوعات اجتماعی و اقتصادی اشاره دارد. مفهوم پایداری تغییری مهم در فهم رابطه انسان و طبیعت و انسان‌ها با یکدیگر ایجاد کرده است. این مسئله با دیدگاه دو قرن گذشته انسان که بر پایه جدایی موضوعات محیطی و اجتماعی و اقتصادی شکل گرفته بود در تضاد است. در دو قرن گذشته، این تصور حاکم بود که محیط زیست به‌طور عمده به عنوان یک عامل خارجی و تنها برای استفاده انسان در نظر گرفته می‌شد. در این دیدگاه، ارتباط انسان و محیط زیست، به صورت غلبه انسان بر طبیعت بوده و بر این باور استوار بود که دانش و فناوری بشر می‌تواند بر تمام موانع زیست محیطی و طبیعی برتری یابد. این دیدگاه مرتبط با توسعه سرمایه‌داری و انقلاب صنعتی و علم مدرن می‌باشد. همان‌طور که بیکن یکی از پایه‌گذاران علم مدرن، آن را مطرح می‌کند: جهان برای بشر ساخته می‌شود و نه بشر برای جهان. دیدگاه مدیریت زیست محیطی بر پایه مدیریت منابع طبیعی بود که تصدیق می‌کرد، بشر نیاز به منابع طبیعی دارد و این منابع می‌بایست به جای استفاده سریع و بدون برنامه، به درستی مدیریت شوند تا حداکثر استفاده از آن‌ها طی سالیان طولانی میسر گردد. همچنین علم اقتصاد بر موضوع ارتباط انسان و رشد اقتصادی تأکید دارد، که در نتیجه آگاهی و استفاده از آن، موجب افزایش تولیدات، به عنوان یک اولویت، مطرح می‌گردد. این برای ایجاد رفاه در زندگی بشر یک نگرش کلیدی محسوب می‌شد چون از طریق رشد اقتصادی، فقر و گرسنگی می‌توانست از میان برود.^۷

مفهوم پایداری و توسعه پایدار^۸، حاصل رشد و آگاهی از پیوندهای جهانی، مابین مشکلات زیست محیطی در حال رشد، موضوعات اجتماعی، اقتصادی، فقر و نابرابری و نگرانی‌ها درباره آینده‌ای سالم برای بشر است. توسعه پایدار، مسائل زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی را به هم پیوند می‌دهد. پایداری در کمیسیون استراتژی حفاظت جهان که توسط اتحادیه

بین‌المللی برای حفاظت طبیعت در سال ۱۹۸۰ میلادی تشکیل شده بود، مدون گردید. به علاوه، با این موضوع توسط کمیته جهانی توسعه و محیط زیست عناوین آینده مشترک ما، در سال ۱۹۸۷ میلادی و حفظ زمین در سال ۱۹۹۱ میلادی، نیز مطرح گشته‌است. در سال ۱۹۷۸ میلادی، کمیته جهانی توسعه و محیط یا همان کمیسیون برون‌داندن تعریف جامع از پایداری ارائه می‌دهند که بنا بر آن بشریت زمانی توانایی توسعه پایدار را دارد که بتواند تضمین کند نیازهای حال را بدون به خطر افتادن توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهایشان، فراهم می‌آورد.

از زمان کنفرانس سازمان ملل با عنوان توسعه و محیط که در سال ۱۹۹۲ میلادی در ریو برگزار شد، عناوین پایداری و توسعه پایدار به یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین کلمات در مباحثات تبدیل شده است. در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس زمین، پایداری چنین تعریف شد: «رفع نیازهای نسل حاضر بدون مصالحه با نسل‌های آینده در راستای تأمین نیازهایشان». کمیسیون جهانی محیط زیست، پایداری و توسعه پایدار را این‌گونه تعریف می‌کند: «پایداری و توسعه پایدار فرایند تغییری است که در استفاده از منابع، هدایت سرمایه‌گذاری‌ها، سمت‌گیری توسعه فن آوری رخ می‌دهد و تغییری نهادی است که با نیازهای حال و آینده سازگار باشد». کمیسیون برون‌داندن^۹ درباره توسعه پایدار می‌گوید: «توسعه پایدار به عنوان یک فرایند، لازمه بهبود و پیشرفت وضعیت و از میان بردن کاستی‌های اجتماعی و فرهنگی جوامع پیشرفته‌است و باید موتور محرکه پیشرفت متعادل، متناسب و هماهنگ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمامی جوامع، به ویژه کشورهای در حال توسعه باشد.» (عباس پور و خدیوی، ۱۳۸۶)

پایداری در سازمانی رخ می‌دهد که بتواند نیازهای فعلی سازمان را بدون خدشه‌دار کردن به توانایی‌های نسل آینده برآورد ساختن نیازهایشان پاسخ گوید. در این تعریف حق هر نسل در برخورداری از همان مقدار سرمایه طبیعی که در اختیار دیگر نسل‌ها قرار داشته به رسمیت شناخته شده و استفاده از سرمایه طبیعی در حد بهره آن مجاز شمرده شده‌است. مفهوم پایداری چشم‌اندازی مهم و جدید در مدیریت و سیاستگذاری عمومی است که بطور گسترده‌ای در سراسر دنیا ظهور یافته‌است. این مفهوم تلاش می‌کند تا به نحو روشن تری نتایج آینده رفتارهای کنونی را مورد توجه قرار دهد. پایداری زمینه‌های مختلفی را مورد توجه قرار می‌دهد: تأثیر گازه‌های گلخانه‌ای، تغییرات آب و هوایی و اقلیمی، تخریب لایه ازن، تخریب زمین، کاهش منابع غیر تجدید پذیر، و آلودگی هوای شهرها. (رائو^{۱۰}، ۲۰۰۰) پایداری وضعیتی است که در آن

گزارش های پایداری توسط سازمانها، شتاب بیشتری گرفته است تا جایی که حتی انتشار این گزارشها در برخی کشورها از الزامات قانونی به شمار می‌رود.

طبق تعریف کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه^{۱۳} پایداری عبارت است از برآوردن نیازهای فعلی بدون محدود کردن توانایی نسل آتی برای تامین نیازهایشان (اوداچ^{۱۴} و همکاران، ۲۰۱۸). گزارش پایداری «گزارشی است که توسط یک شرکت یا سازمان در مورد تاثیرات اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی که فعالیت های روزانه اش ایجاد کرده اند، منتشر می‌شود.» گزارش پایداری همچنین بیانگر ارزشها و مدل حکمرانی سازمان بوده و ارتباط بین استراتژی های سازمان و تعهد آن به یک اقتصاد جهانی پایدار را نشان می دهد. تعداد روزافزونی از شرکتها و سازمانها خواهان این هستند که عملیات خود را پایدار کرده و در توسعه پایدار مشارکت داشته باشند. گزارش دهی پایداری می تواند به سازمانها برای اندازه گیری و اطلاع رسانی عملکرد اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی شان کمک کند (کردلو و همکاران، ۱۳۹۶).

نظر به اینکه شرکتها در محیطی پر از ریسک فعالیت می‌کنند، شناسایی و مدیریت این ریسکها از اهمیت بسیاری برخوردار است. افشا یا ارائه گزارشات مربوط به عملکرد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تلاشی در پاسخ به ضعف در شناسایی و افشای این ریسکها می‌باشد. سازمانها باید به منظور شناسایی، پیش بینی و کاهش ریسک های موجود، ابزارهای متفاوتی را مورد استفاده قرار دهند که یکی از این ابزارها همان گزارشگری پایداری است (تروانت^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۷). گزارشگری پایداری دارای اهدافی از جمله این موارد می‌باشد (لاندروم و اسوسکی^{۱۶}، ۲۰۱۸): (۱) مدیریت ذینفعان به منظور ایجاد روابط و تاثیر بر رفتار آن‌ها؛ (۲) ایجاد یک تصویر مثبت از شرکت؛ (۳) مشروعیت و پاسخگویی؛ و (۴) تغییر نگرش و رفتار مصرف کنندگان.

۲-۳- تئوری های زیربنایی گزارشگری پایداری

با توجه به مطالعات انجام شده در زمینه گزارشگری پایداری، می‌توان دریافت که زیربنای تئوریک آن را تئوری های عدم تقارن اطلاعاتی؛ نمایندگی؛ علامت دهی؛ ذینفعان؛ مشروعیت؛ و تئوری رفتار برنامه ریزی شده تشکیل می‌دهند که در ادامه به شرح هر یک می‌پردازیم.

تئوری نمایندگی

تئوری نمایندگی، تئوری دیگری است که برای توضیح گزارشگری مسئولیت اجتماعی و پایداری مورد استفاده قرار

مطلوبیت و امکانات موجود در طول زمان کاهش نمی‌یابد و به توانایی اکوسیستمها برای تداوم کارکرد در آینده نامحدود مربوط می‌شود بدون آنکه به تحلیل منابع یا استفاده بیش از حد منابع منجر شود. «پایداری، شرایطی است که در آن سیستمهای اجتماعی و طبیعی در کنار هم و به شکل نامحسوس کار می‌کنند. اما این مفهوم هنوز هم توسط برخی سازمانهای بین‌المللی مثل بانک جهانی در زمینه چشم‌انداز رشد مورد استفاده قرار می‌گیرد».

بکر^{۱۱} (۲۰۱۲) سه ویژگی تداوم- توانایی سیستم، واحد یا فرآیند خاص برای پایداری، گرایش- گرایش فعالیت های افراد به پایداری به عنوان هدف و ارتباط- رابطه اخلاقی انسانها با نسل فعلی، نسل آتی و طبیعت را برای پایداری در نظر می‌گیرد.

تعریف اخلاق که خود انعکاسی از وجدان و توجهی منطقی در رابطه با آنچه که در زندگی با دیگران باید انجام دهیم، می‌باشد، مطابق با ویژگی های پایداری بوده و در واقع یکی از ویژگی های ذاتی پایداری محسوب می‌شود (رودیانتو و سیرگار، ۲۰۱۷).

طبق تعریف مرسوم، عملکرد یک سازمان در طی دوره گزارشگری در سه حوزه (۱) اقتصادی؛ (۲) زیست محیطی؛ و (۳) اجتماعی مطرح می‌شود و هر یک از حوزهها دارای اجزایی می‌باشند (مارتینز و اورتلز، ۲۰۱۸). از جمله شاخص های اندازه گیری عملکرد اقتصادی شرکتها می‌توان به توزیع جغرافیایی بازارها و تامین کنندگان، اطلاعات در رابطه با خرید معتبر، روابط پایدار و همکاری و منفعت متقابل با تامین کنندگان، و مالیات پرداخت شده به دولت توسط کشور اشاره کرد. اطلاعات مربوط به مصرف انرژی و آب، منابع انرژی تجدید پذیر، تولید پسماند و انتشار آلایندهها و جریمه های مربوط به محیط زیست از جمله شاخص های اندازه گیری عملکرد زیست محیطی شرکتها هستند. همچنین، شاخص های اندازه گیری عملکرد اجتماعی شرکتها شامل استخدام افراد در معرض انزوای اجتماعی، تعهد شرکت به ایجاد شغل و سرمایه گذاری در برنامه های اجتماعی می‌باشد.

۲-۲- گزارشگری پایداری

به طور کلی، یک گزارش پایداری^{۱۲}، به انتشار اطلاعاتی در مورد اثرات مثبت و منفی سازمان بر سه محور تشکیل دهنده مفهوم توسعه پایدار، یعنی اقتصاد، محیط زیست و جامعه می‌پردازد و از این طریق سبب تقویت تعامل بین سازمان و ذینفعان درونی و بیرونی و تاثیرگذاری بر ادراک آنها از سازمان می‌شود. نگاهی به روندهای جهانی نشان می‌دهد که انتشار

در چارچوب تئوری مشروعیت، امروزه یکی از مهمترین عوامل موفقیت تجاری و رشد اقتصادی، انعکاس سطح انتظارات اجتماعی از جنبه تجاری و توجه به ملاحظات اجتماعی و زیست‌محیطی است (احمدپور و فرمانبردار، ۱۳۹۴ به نقل از خوزین و همکاران، ۱۳۹۷).

تئوری رفتار برنامه ریزی شده

تئوری رفتار برنامه ریزی شده یک تئوری شناخته شده در زمینه روانشناسی است که به دنبال پیش بینی و توضیح رفتار افراد می‌باشد (تورادنی و همکاران، ۲۰۱۵). این تئوری در سال ۱۹۸۰ توسط اجزن و فیشبین به عنوان بسط تئوری عمل معقول^{۲۱} توسعه یافت. مطالعات مختلف نشان داده اند که این نظریه در پیش بینی قصد و رفتار گروه های مختلف ارائه دهنده خدمات به خوبی عمل کرده است (پرکینز و همکاران، ۲۰۰۷). ارتباط این تئوری با گزارشگری پایداری این است که براساس این تئوری می‌توان عوامل موثر بر قصد مدیران برای گزارشگری پایداری را تعیین و بررسی نمود. این تئوری بر نگرش مدیریت نسبت به گزارشگری پایداری (نگرش)، ملاحظات مربوط به ذینفعان (هنجارهای ذهنی) و درک ظرفیت مدیران برای کنترل فرآیند گزارشگری پایداری (کنترل رفتاری درک شده)، تمرکز دارد (تورادنی و همکاران، ۲۰۱۵).

۲-۴-۲- مدل های گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی

از جمله مدل های گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی می‌توان به مدل GRI و ایزو ۲۶۰۰۰ به شرح زیر اشاره کرد.

۲-۴-۲-۱- مدل گزارشگری جهانی پایداری (GRI)

GRI یک سازمان پیشرو در زمینه پایداری است. GRI استفاده از گزارش دهی پایداری را به عنوان روشی برای سازمان‌ها به منظور پایدارتر شدن و مشارکت بیشتر در توسعه پایدار ترویج می‌کند. ماموریت GRI تبدیل کردن گزارش دهی پایداری به یک رویه استاندارد برای همه شرکت‌ها و سازمان‌ها است. چارچوب GRI یک سیستم گزارش دهی است که شاخص‌ها و روش‌هایی برای اندازه‌گیری و گزارش دهی اثرات سازمان و عملکرد آن در حوزه های مرتبط ارائه می‌دهد. رهنمودهای GRI درباره اقداماتی است که سازمان‌ها را قادر می‌سازند تا شیوه مدیریت تاثیرات خود را تغییر دهند. در حقیقت GRI در مورد ترویج تغییر است (کردلو و همکاران، ۱۳۹۶). طبق دستورالعمل GRI، گزارش پایداری باید حداقل این موارد

می‌گیرد. براساس این تئوری، شرکت مجموعه‌ای از قراردادهای مختلف بین بخش های متفاوت است. یک نمونه از این قراردادهای نمایندگی، رابطه بین مدیر و مالک می‌باشد. تئوری نمایندگی نشان می‌دهد که شرکت‌ها باید به منظور کاهش هزینه های نمایندگی بین نماینده و کارفرما، اطلاعات بیشتری را ارائه نمایند. به عبارت دیگر شرکت‌ها باید به منظور اجتناب از مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی یعنی انتخاب نادرست^{۱۷} و مخاطره اخلاقی^{۱۸}، گزارشگری خود را بهبود بخشیده و تمام اطلاعات خصوصی و پنهان را به صورت داوطلبانه افشا نمایند (اورازیلین و محمود، ۲۰۱۸).

تئوری علامت دهی

تئوری علامت دهی مبتنی بر این مفهوم است که شرکت‌ها به منظور نشان دادن موقعیت خوب خود در بازار و ایجاد تاثیر مثبت بر آن، حجم قابل توجهی از اطلاعات را به صورت داوطلبانه افشا می‌کنند (هیلی و پالپو، ۲۰۰۱). به عبارت دیگر شرکت‌ها باید به منظور ارتقای شهرت و اعتبار و ارزش برند خود، اطلاعات بیشتری را در زمینه عملکرد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی ارائه نمایند (اورازیلین و محمود، ۲۰۱۸).

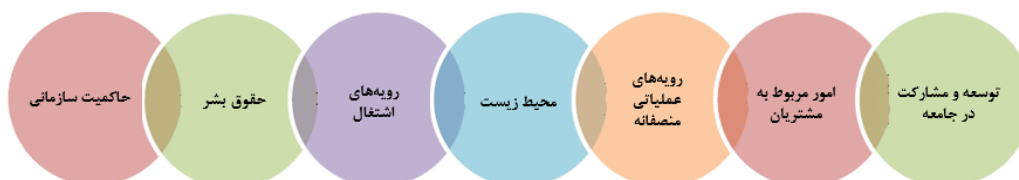
تئوری ذینفعان

ذینفع شامل هر کسی است که بتواند بر دستیابی شرکت به اهدافش تاثیر بگذارد یا تحت تاثیر آن واقع شود. ذینفعان شامل سهامداران، اعتباردهندگان، کارکنان، مشتریان، تامین کنندگان، قانون گذاران و سایر گروه‌ها می‌شوند. انتظارات این ذینفعان متفاوت است. بنابراین بسیار حائز اهمیت است که مدیریت بتواند منابع شرکت را به بهترین شکل ممکن به این انتظارات و خواسته‌ها اختصاص دهد (واتیچیندانون^{۱۹}، ۲۰۱۷). تئوری ذینفعان بیان می‌کند که موفقیت شرکت مبتنی بر حفظ روابط خوب با جامعه، احترام به ارزش های اجتماعی و پاسخ به تعهدات و مسائل اجتماعی است. گزارش پایداری بخشی از ارتباط شرکت و ذینفعانش محسوب می‌شود که از یک سو نشان دهنده توجه و احترام به جامعه و از سوی دیگر نشانگر تبادل منافع است (آرایسی^{۲۰} و همکاران، ۲۰۱۶).

تئوری مشروعیت

تئوری مشروعیت فرض می‌کند که شرکت‌ها دارای قراردادهای اجتماعی با جامعه هستند؛ بنابراین گروه های مربوطه در جامعه، از این شرکت‌ها انتظارات صریح و ضمنی دارند. لذا شرکت‌ها به منظور اطمینان از رعایت قوانین و مقررات و استانداردهای اخلاقی جامعه، باید اطلاعات بیشتری را به صورت داوطلبانه ارائه نمایند (آرایسی و همکاران، ۲۰۱۶).

شرکتها، بلکه انواع سازمانها، صرف نظر از فعالیت، اندازه و موقعیت آنها، و همچنین دولتها، صرف نظر از مرحله توسعه‌ی کشور متبوع آن را مخاطب قرار می‌دهد. ایزو ۲۶۰۰۰ یک نظام مدیریت استاندارد نیست و متن این استاندارد به وضوح بیان می‌کند که «این استاندارد برای فرایند تأیید یا استفاده نظارتی یا قراردادی مناسب و مورد نظر نیست». ایزو ۲۶۰۰۰، هفت موضوع کلیدی به شرح شکل شماره (۱) را شناسایی کرده که شرکتهای مسئول از حیث اجتماعی باید به آنها اشاره کنند. اجراکنندگان ایزو ۲۶۰۰۰ باید به ارزیابی فعالیت‌هایشان در هر یک از موضوعات کلیدی، شناسایی رویه‌های فعلی خود و اولویت‌بندی جهت بهبود بپردازند.

شکل ۱- هفت موضوع کلیدی در مسئولیت اجتماعی شرکتها مطابق ایزو ۲۶۰۰۰

گزارشگری پایداری در کنار منافع بسیاری که دارد، مستلزم صرف هزینه نیز می‌باشد. از آنجایی که بهره‌وری اقتصادی منجر به ایجاد مخارج مستقیم می‌شود، بهای پایداری شرکت نیز نسبتاً واضح است. با این حال، مزایای آن غیر مستقیم و غیر ملموس هستند (کاسپریت و لویاتا، ۲۰۱۶). هزینه‌های گزارشگری پایداری شامل این موارد می‌باشند: هزینه سرمایه‌گذاری در پروژه‌های پایداری؛ هزینه ارتقای پایداری؛ هزینه فرصت از دست رفته ناشی از عدم موفقیت پروژه پایداری که به دلیل وجود یک سری محدودیت‌ها اتفاق می‌افتد.

پایه‌سازی گزارشگری پایداری و مسئولیت اجتماعی پیچیده بوده و مستلزم منابع سازمانی از جمله نیروی انسانی، منابع مالی، تخصص و زمان می‌باشد. این امر برای بسیاری از شرکتها چالش برانگیز است (کوکومو، ۲۰۱۷). با این حال، اوداچ و همکاران (۲۰۱۸) معتقدند عواملی وجود دارند که لحاظ نمودن آنها می‌تواند منجر به موفقیت گزارشگری پایداری گردد. این عوامل عبارتند از: (۱) برنامه ریزی مستمر؛ (۲) برنامه ریزی استراتژیک؛ (۳) حاکمیت شرکتی، و (۴) رهبری.

را پوشش دهد: (۱) چشم انداز و استراتژی سازمان در زمینه توسعه پایدار، شامل بیانیه مدیریت ارشد؛ (۲) نمایه‌ای از سازمان و خود گزارش که نشان دهنده فعالیت‌های سازمان و محدوده گزارش باشد؛ و (۳) ساختار حاکمیتی سازمان، از جمله سیاست‌های کلان و سیستم‌های مدیریتی به منظور اجرای چشم انداز سازمان در جهت توسعه پایدار.

۲-۴-۲- مدل ایزو ۲۶۰۰۰ برای گزارشگری مسئولیتهای اجتماعی

ایزو ۲۶۰۰۰ یک راهنمای استاندارد داوطلبانه تدوین شده از سوی سازمان بین‌المللی استانداردها (ISO) در خصوص مسئولیت اجتماعی شرکتهاست. این استاندارد نه فقط

۲-۵- مزایا، هزینه‌ها و عوامل تاثیرگذار بر موفقیت گزارشات پایداری

از جمله «مزایای داخلی گزارشات پایداری» می‌توان به این موارد اشاره کرد: کمک به افزایش شناخت مناسب از خطرات و فرصت‌های مرتب با شرکت؛ تأکید بر ارتباط بین عملکرد مالی و غیر مالی شرکت؛ تأثیرگذاری بر استراتژی و سیاست‌های بلند مدت؛ مدیریت و برنامه‌های تجاری آن؛ ساده‌سازی فرایندها، کاهش هزینه‌ها و بهبود بهره‌وری در سطح شرکت؛ شناخت و ارزیابی عملکرد پایدار شرکت در رابطه با قوانین، هنجارها، کدهای اخلاقی و استانداردهای عملکرد و ابتکارات داوطلبانه؛ و اجتناب از مشارکت در آسیب‌های وارده به محیط زیست، اجتماع و حاکمیت.

از سوی دیگر، «مزایای خارجی گزارشات پایداری» می‌تواند شامل این موارد باشد: مقابله یا تعدیل کردن و یا معکوس کردن اثرات منفی زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی؛ بهبود شهرت شرکت و میزان وفاداری به برند آن؛ توانمندسازی ذینفعان خارجی برای درک ارزش واقعی سازمان و دارایی‌های مشهود و نامشهود آن؛ و نشان دادن چگونگی تأثیر گذاری و تاثیرپذیری سازمان بر انتظارات مربوط به توسعه پایدار.

ایجاد انحصار در محصولات راهبردی؛ و (۵) نقش بومی سازی کاتالیست و مواد اولیه وارداتی در کاهش اثرات تحریم و وابستگی در روند توسعه‌ی آتی صنعت پتروشیمی. البته باید اشاره نمود که فراهم نمودن و حفظ امنیت توسعه پایدار صنعت پتروشیمی نیازمند بررسی همه جانبه چالش‌های بالقوه و بالفعل این صنعت میباشد، ولی در بررسی و تقسیم بندی اولیه، موارد فوق الذکر از اهمیت دوجندانی برخوردار می‌باشند که در صورت اتخاذ راهبردها و سیاست‌های مناسب، صنعت پتروشیمی کشور را در مقابل چالش‌های پیش روی آن مستحکم و پایدار می‌نماید و حصول اهداف توسعه پایدار که مواردی همچون کاهش آسیب پذیری، تداوم تولید و خدمات، افزایش بازدارندگی، پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران است، بیشتر تضمین خواهد نمود^{۲۴}.

۳-۲- الزامات مربوط به عملکرد پایدار شرکتها در صنعت پتروشیمی (ملی و بین المللی)

نتیجه بررسی الزامات مربوط به عملکرد پایدار شرکتها در صنعت پتروشیمی در قالب قانون، آئین نامه، بخشنامه، استاندارد و سایر موارد مشابه (از جمله الزامات زیست محیطی) نشان داد که «قانون وزارت نفت» به عنوان سند بسیار مهم بالادستی در پتروشیمی وجود دارد. آیین نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های وزارت نفت و همینطور استانداردهای صنعت نفت ایران نیز تحت پوشش قانون مذکور بر پایداری در صنعت پتروشیمی باید در نظر گرفته شوند. الزامات زیست محیطی صنایع پتروشیمی و همچنین برخی پروتکل‌های خارجی (بین المللی) حاکم بر فعالیت‌های پایدار صنعت پتروشیمی هستند که در ادامه توضیحات بسیار مختصری در خصوص آنها ارائه می‌شود.

۳-۲-۱- قانون وزارت نفت

به موجب این قانون، مجلس شورای اسلامی وزارت نفت را در بیشتر زمینه‌های مرتبط با اقدامات پایداری و مسئولیت‌های اجتماعی مسئول و مکلف کرده است. مجلس در قانون وزارت نفت، دولت را مکلف به تهیه و تنظیم و انتشار ترازنامه سالانه حامل‌های انرژی، تدوین نظام جامع بودجه ریزی عملیاتی در امور نفت و گاز همچنین تدوین و تعیین دیپلماسی انرژی کشور و تدوین نظام جامع پژوهشی در این زمینه می‌کند.

۳- پایداری و گزارشگری آن در صنعت پتروشیمی

عملیات صنعت پتروشیمی در سطح منطقه‌ای که فعالیت دارد و همچنین در سطح جهان، تأثیرات بالقوه‌ای بر محیط زیست، سلامت، امنیت و همچنین اجتماع و اقتصاد دارد. این صنعت با تولید زباله، فاضلاب و پساب‌های گازی که حاوی اکسید گوگرد، اکسید نیتروژن، گرد و غبار، بنزن و منوکسیدکربن هستند و همچنین ایجاد گازهای گلخانه‌ای و آلودگی صوتی می‌تواند بر سلامتی انسانها، آب‌های زیرزمینی، خاک، تنوع زیستی و ساختمانها، آثار سوء جبران ناپذیری داشته باشد (شاه حسینی و همکاران^{۲۳}، ۱۳۹۸؛ مهرگان و همکاران، ۱۳۹۶؛ فائول و همکاران^{۲۳}، ۲۰۱۸، و ساری و محمد^{۲۴}، ۲۰۱۶). معمولاً شرکتهای مشغول در این صنعت، به منظور مدیریت و کاهش اثرهای زیست-محیطی، دارای فرآیندهای سیستماتیکی هستند، از این رو دیدگاه توسعه پایدار دیدگاهی است که برای مبارزه با پیامدهای منفی زیست-محیطی و اجتماعی ناشی از رویکردهای توسعه یک جانبه اقتصادی بعد از انقلاب صنعتی پدید آمده است. این مفهوم تلاش دارد، با نگاهی جدید به توسعه و جلوگیری از بروز اشتباهات گذشته بشری، توسعه‌ای همه جانبه و متوازن را رقم بزند، به گونه‌ای که بتواند آثار سوء را کاهش دهد. رایج ترین شاخص‌های مورد استفاده برای ارزیابی توسعه پایدار در صنعت پتروشیمی از شورای جهانی WBCSD^{۲۵} برگرفته می‌شود (الهورنی و احمد، ۲۰۱۷). شرکتها با در نظر گرفتن این شاخص‌های کلیدی از سه دیدگاه اقتصادی، زیستی و اجتماعی و سنجش ارزش ایجاد شده برای تمامی ذینفعان، می‌توانند میزان تحقق هدف بلندمدت توسعه پایدار را در مجموعه خود بسنجند.

۳-۱-۱- چالش‌های پیش روی توسعه مطلوب و پایدار صنعت پتروشیمی در ایران

توسعه پایدار صنعت پتروشیمی همانند دیگر بخش‌های صنایع نفت و گاز ایران، با چالش‌های مختلفی روبه‌رو می‌باشد که از جمله این چالش‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد، (۱) نقش بازار و صادرات محصولات پتروشیمی؛ (۲) نقش تکمیل زنجیره ارزش محصولات پتروشیمی و توسعه صنایع پایین دستی در ارتقاء مؤلفه‌های پایداری و استمرار تولید؛ (۳) نقش تأمین خوراک و قیمت گذاری مناسب آن در جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی و پایداری تولید؛ (۴) تأثیر اجرای نامناسب اصل ۴۴ در حفظ قدرت برند صنعت پتروشیمی و

۳-۲-۲- سایر آیین نامه ها، دستورالعمل ها و بخشنامه های وزارت نفت

وزارت نفت، آیین نامه ها، دستورالعمل ها و بخشنامه هایی به این شرح دارد که اجرای آن برای کلیه شرکتهای فعال در صنعت پتروشیمی ضروری است: آیین نامه طراحی لرزه ای تأسیسات صنعت نفت- ویرایش سوم؛ فهرست خدمات همسان ارزیابی آسیب پذیری و طرح بهسازی لرزه ای؛ راهنمای انجام مطالعات و طراحی ژئوتکنیکی منطقه پارس؛ ضوابط کلی پدافند غیرعامل؛ نظام فنی و اجرایی طرح ها و پروژه های صنعت نفت؛ و تفاهم نامه سازمان ملی استاندارد و معاونت امور مهندسی وزارت نفت.

۳-۲-۳- استانداردهای صنعت نفت ایران

استانداردهای نفت ایران که براساس استانداردهای قابل قبول بین المللی تهیه شده و شامل گزینه هایی از استانداردهای مرجع می باشد، منعکس کننده دیدگاههای وزارت نفت ایران است و برای استفاده در تأسیسات تولید نفت و گاز، پالایشگاههای نفت، واحدهای شیمیایی و پتروشیمی، تأسیسات انتقال و فرآوری گاز و سایر تأسیسات مشابه تهیه شده است. از جمله این استانداردها می توان به این موارد اشاره کرد: استاندارد مهندسی برای سامانه گرمایش ساختمان و سامانه تهویه مطبوع ساختمان؛ استاندارد سیستم رطوبت زایی و تهویه و فشار؛ استاندارد کالا و تجهیزات برای دیگ ها و مشعل ها؛ استانداردهای اجرایی در مقابل آتش سوزی؛ استانداردهای سیستم تامین آب و فاضلاب؛ استانداردهای اجرایی برای سازه های بتنی و فولادی؛ استانداردهای تخریب، مهندسی خاک و فونداسیون؛ و استانداردهای مهندسی برای دیوارهای حایل و حفاظت شیروانی. بیان و توضیح سایر استانداردها در حوصله این بخش نمی گنجد.

۳-۲-۴- الزامات زیست محیطی صنایع پتروشیمی

قوانین و استانداردهای با اهمیت محیط زیست مطرح در صنعت پتروشیمی به این شرح هستند: قانون هوای پاک؛ اصلاحیه حدود مجاز انتشارات آلاینده های هوا (تبصره ماده ۳ قانون هوای پاک)؛ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا (مصوب ۱۳۷۴)؛ قانون مدیریت پسماندها (مصوب ۱۳۸۳)؛ استاندارد کیفیت هوا؛ استاندارد هوای آزاد (مصوب ۱۳۷۳)؛ استاندارد هیدروکربن ها (مصوب ۱۳۷۹)

۳-۲-۵- پروتکل های خارجی

پروتکل های خارجی حاکم بر صنعت پتروشیمی عبارتند از: (۱) پروتکل منطقه ای برای مبارزه با آلودگی ناشی از نفت و سایر مواد مضر در موارد اضطراری (۱۹۷۸)؛ و (۲) کنوانسیون بین المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی لندن سال ۱۹۹۰.

۳-۳- الزامات گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی وزارت نفت و شرکت ملی صنایع پتروشیمی

در وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران، حوزه های تحت عنوان «حوزه مشاور اجتماعی وزیر» شکل گرفته است که شعار ایشان باور به مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان مسئولیت بزرگی است که شرکت در قبال اثرات خود بر جامعه و محیط طبیعی بر عهده دارد. به نظر این حوزه، مسئولیت پذیری اجتماعی تعهدی است در قبال: حفظ محیط زیست؛ امورکارکنان؛ توجه به تأمین نیازهای کارکنان؛ عدم تولید محصولات زیان آور در محیط؛ اختصاص منابع مالی در مسیر توسعه پایدار؛ نپرداختن به فعالیتهای زیان آور؛ و اصول بنیادین انسانیت و پاسخگویی در قبال آنها. در حقیقت در این بخش، به نوعی مفهوم پایداری شرکتی معادل مسئولیت های اجتماعی در نظر گرفته شده است و جالب اینکه در دستورالعمل از استانداردهای پایداری (GRI, 2018) بهره گرفته شده است.

اولین و تنها سندی که در این حوزه توسط حوزه مشاور اجتماعی وزیر در این زمینه منتشر شده است «راهنمای گزارش دهی مسئولیت اجتماعی شرکت/ سازمان بر اساس استانداردهای GRI-2018» نام دارد. لازم به ذکر است که این راهنما جایگزین سند قبلی با عنوان «راهنمای گزارش دهی مسئولیت اجتماعی شرکت/ سازمان بر اساس استانداردهای GRI-G4» می باشد که به دلیل انقضای GRI-G4 دیگر معتبر نیست. شرکت ملی صنایع پتروشیمی (NPC) نیز توسط مشاور امور اجتماعی معاون وزیر نفت و مدیر عامل، پیگیر تحقق نظرات وزارت نفت در حوزه پایداری و مسئولیت های اجتماعی در شرکت های تابعه می باشد.

۳-۴- الزامات سازمان بورس اوراق بهادار

وجود اطلاعات مالی شفاف یکی از الزامات کارایی بازار سرمایه است. اگرچه اطلاعات مالی مندرج در صورتهای مالی اساسی به عنوان یکی از منابع عمده اطلاعات مالی برای بازار سرمایه تلقی میشود، ولی گزارش هیئت مدیره به مجمع

- تشریح اقدامات انجام شده در خصوص رعایت قوانین و مقررات حاکم بر تاثیرات زیست محیطی فعالیت شرکت به خصوص در حوزه پسماندها، منابع آب و آلودگی هوا
- گزارش عملکرد اجتماعی شرکت شامل کمک‌های عام المنفعه و همکاری با موسسات خیریه و کمک به رفاه عمومی جامعه (با اشاره به مصوبه مجمع عمومی مربوطه)
- گزارش عملکرد شرکت در رابطه با افزایش سطح رفاهی، بهداشتی و آموزشی کارکنان

فعالیت‌های توسعه منابع انسانی در قالب گزارش سالیانه هیئت مدیره به مجمع

- برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی جهت کارکنان
- اطلاعات مربوط به بهبود کیفیت منابع انسانی
- مشکلات مربوط به توسعه منابع انسانی
- اطلاعات مربوط به ترکیب نیروی انسانی شرکت از لحاظ تحصیلات، سوابق کاری و حوزه فعالیت

۴- پایداری در پتروشیمی مروارید

۴-۱- معرفی پتروشیمی مروارید

شرکت پتروشیمی مروارید به صورت شرکت سهامی خاص تاسیس و در اداره ثبت شرکت‌ها به ثبت رسیده است. مجتمع پتروشیمی مروارید در زمینی به مساحت تقریباً ۲۰ هکتار در منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی (عسلویه) و در فاز دوم صنایع پتروشیمی واقع شده است. واحد اتیلن این مجتمع در اسفند ماه سال ۱۳۸۸ به بهره برداری رسید. در سال ۱۳۸۹ از طریق سازمان خصوصی سازی جهت رد دیون دولت به موسسه صندوق ذخیره فرهنگیان و سپس طبق قرارداد صلح حقوقی به پتروفهنگ واگذار گردید.

شرکت از دو واحد اصلی اتان و منو اتیلن گلایکول (MEG Plant) تشکیل شده است. خوراک واحد از اتان تولیدی واحدهای پارس جنوبی به میزان ۶۵۰ هزار تن در سال تأمین می شود. ظرفیت این واحد ۵۰۰ هزار تن اتیلن در سال بوده و به خط لوله اتیلن غرب تزریق می گردد. ایجاد اشتغال و انتقال دانش فنی، افزایش و بهره برداری از توانمندی‌های داخل کشور، صرفه اقتصادی، ارز آوری و تأمین خوراک خط لوله اتیلن غرب از اهداف اصلی این طرح می باشد. ظرفیت تولیدی واحد منو اتیلن گلایکول ۵۰۰ هزار تن منو اتیلن گلایکول (MEG)، ۵۰ هزار تن دی اتیلن گلایکول (DEG) و

عمومی صاحبان سهام میتواند اطلاعات مهم و با اهمیتی را در تکمیل اطلاعات مندرج در صورتهای مالی فراهم آورد. از طرف دیگر گزارش هیئت مدیره به مجمع میتواند به عنوان فرصتی برای هیئت مدیره در جهت اطلاع رسانی در خصوص جنبه های مهم عملکرد خود به سهامداران باشد.

طبق ماده ۲۳۲ قانون تجارت (مصوب ۱۳۴۷) «هیئت مدیره شرکت باید پس از انقضای سال مالی صورت دارایی و دیون شرکت را در پایان سال و همچنین ترازنامه و حساب عملکرد و حساب سود و زیان شرکت را به ضمیمه گزارش درباره فعالیت و وضع عمومی شرکت طی سال مالی مزبور تنظیم کند. اسناد مذکور در این ماده باید اقلأً بیست روز قبل از تاریخ مجمع عمومی سالانه در اختیار بازرسان گذاشته شود.» همچنین بر اساس ماده ۴۱ قانون بازار اوراق بهادار، سازمان موظف است ناشران اوراق بهادار و کلیه تشکلهای فعال در بازار سرمایه را ملزم نماید تا براساس استانداردهای حسابداری و حسابرسی ملی کشور، اطلاعات جامع فعالیت خود را انتشار دهند. ضمن اینکه مطابق بند ۳ ماده ۴۵ قانون بازار اوراق بهادار، «گزارش هیئت مدیره به مجامع» از جمله اطلاعاتی است که شرکتهای ثبت شده نزد سازمان، مکلف به ارائه آن طبق دستورالعمل اجرایی سازمان، می باشند.

با توجه به الزامات قانونی فوق و نظر به فقدان یک ساختار مشخص برای گزارش فعالیت و وضع عمومی شرکت و نیز پراکندگی زیاد در محتوا و نوع اطلاعات منتشره در این گزارشها، سازمان بورس و اوراق بهادار در چارچوب وظائف و اختیارات خود و به منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی سرمایه گذاران، تدوین گزارش نمونه «فعالیت و وضع عمومی شرکت» را در دستور کار خود قرار داده است.

بخشی از این گزارش شامل اطلاعات مربوط به گزارش عملکرد اجتماعی شرکت و فعالیت های مربوط به توسعه منابع انسانی است که چیزی شبیه آن چیزی است که انتظار می رود به عنوان اطلاعات پایداری و مسئولیت های اجتماعی شرکت افشا شود. اطلاعات مورد درخواست سازمان بورس از شرکتهای پذیرفته شده در قالب «گزارش سالیانه هیئت مدیره به مجمع» شرکت‌ها به شرح زیر است:

گزارش عملکرد اجتماعی شرکت در قالب گزارش سالیانه هیئت مدیره به مجمع

- گزارش وضعیت مصرف انرژی در شرکت (شامل تمهیدات انجام شده در زمینه صرفه جویی انرژی)
- گزارش عملکرد زیست محیطی شرکت در سال مالی مورد گزارش و پیش بینی روند آتی آن

SDGs) هدف بعدی این شرکت است. مدیریت مدعی است که مدیریت و کارکنان پتروشیمی مروارید آگاه هستند که توانگری مالی و یا حتی عملیاتی به تنهایی ضامن موفقیت شرکت در زمینه کسب و کار جهانی و پیروزی در مقابله با رقبا نیست، بلکه عوامل دیگری هستند که اهمیتی غیرقابل تردید دارند. این عوامل عبارتند از: برنامه ریزی موثر برای حفظ و ارتقای محیط زیست؛ هدف گذاری در جهت حفظ منافع مردم و جامعه؛ حفظ حقوق انسانی کارکنان و خانواده ایشان؛ و نقش آفرینی در توسعه فرهنگ درون و برون سازمانی. به عبارت بهتر، پتروشیمی مروارید می داند که نه تنها باید اقدامات جدی در راستای حفظ منافع سهامداران نماید، بلکه باید به حفظ و ارتقای منافع سایر ذینفعان اهتمام جدی بورزد. به اینگونه است که می توان ادعا کرد شرکت پتروشیمی مروارید نه تنها به منافع امروز ذینفعان خود می اندیشد، بلکه منافع فرزندان و نسل های آتی این جامعه را نیز در نظر دارد؛ و این مهم از طریق توجه ما به توسعه پایدار برآورده می شود.

در راستای دستیابی به رشد و توسعه پایدار، مدیریت پتروشیمی مروارید همواره با تمرکز بر مشتری مداری، شرکت اقدامات جدی برای نیل به کیفیت بالاتر محصولات و تامین تقاضای روزافزون مشتریان و توجه ویژه به رعایت الزامات زیست محیطی و صرفه جویی در منابع انرژی؛ رعایت حقوق افراد جامعه از جمله تمامی کارکنان و خانواده های ایشان؛ و ارتقای فرهنگ سازمانی به عنوان عضوی از جامعه جهانی را همواره مدنظر قرار داده است. همچنین، با بکارگیری بهینه ترین نیروهای متخصص و مجرب در حوزه های تحقیق و توسعه، مالی، تولید، بازرگانی (خرید و فروش) موجبات تحقق هر چه بهتر رسالت و مأموریت سازمانی خود را فراهم آورده است.

۴-۲-۱- توسعه بسترهای سیستمی برای خلق ارزش

پایدار

مدیریت شرکت پتروشیمی مروارید بر این باور است که جهت دسترسی به اهداف سازمان و محقق گردیدن استراتژی های آن، و در نهایت حصول به ارزش پایدار در شرکت ایجاد بستر سیستمی در همه بخش ها ضروری است. در این بستر سیستمی، کلیه فرآیندهای شرکت در راستای تحقق نیازها و انتظارات تمامی ذینفعان شرکت به درستی اجرا شده و با یکدیگر ارتباط درستی خواهند داشت. در این صورت، از ایجاد و توسعه نگرش بخشی و واحدی جلوگیری شده و سیستم مدیریت یکپارچه با هدف نیل به اهداف کوتاه مدت و بلند

۳،۴ هزار تن تری اتیلن گلایکول (TEG) در سال است و تمامی این محصولات نیز به صورت مایع تولید می شوند. خوراک این واحد ۳۴۰ هزار تن در سال اتیلن و ۳۶۸ هزار تن در سال اکسیژن می باشد که از واحدهای اتیلن و پتروشیمی دماوند تامین می گردند.

پتروشیمی مروارید به لحاظ قانونی در حال حاضر شرکتی از نوع سهامی خاص بوده و سایت اصلی عملیاتی پتروشیمی مروارید در عسلویه از استان بوشهر و دفتر مرکزی آن در تهران قرار دارد. محصولات اصلی شرکت پتروشیمی مروارید اتیلن و مونو اتیلن گلایکول (MEG) می باشند.

بر اساس گزارش اسفندماه ۱۳۹۷ شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران (NPC)، ۴ درصد از کل فروش ارزی حاصل از صادرات صنعت پتروشیمی ایران به پتروشیمی مروارید تعلق دارد. بر همین اساس پتروشیمی مروارید در سال ۹۷ جزو ۱۰ صادرکننده برتر این صنعت به لحاظ ارز آوری بوده است.

۴-۲- عملکرد پتروشیمی مروارید در حوزه پایداری

شرکت پتروشیمی مروارید با اتکا به سرمایه انسانی متعهد و متخصص با ترکیبی از سیاست گذاران با تجربه در هیئت مدیره و بهره برداری از نیروهای جوان و مجرب در بخش اجرایی تمامی تلاش خود را صرف می کند تا اهداف کمی و کیفی برنامه ریزی شده و خلق ارزش پایدار و متوازن را عملیاتی سازد و در این راستا توجه ویژه ای به توسعه پایدار دارد. علی رغم فشارها و محدودیت های بین المللی گسترده تحمیل شده بر کشور طی سال های گذشته، شرکت پتروشیمی مروارید با حمایت سهامداران خود توانسته است افتخارات و موفقیت های کم نظیری را در کارنامه شرکت ثبت نموده و با فروش بالغ بر ۹۰ درصد از ارز صادراتی خود در سال ۱۳۹۷ در سامانه نیما، کمک شایانی به کاهش فشارهای ناشی از کمبود ارز بر ملت و تولیدکنندگان عزیز داخل کشور بنماید.

مطابق ادعای مدیریت اجرایی این شرکت، هدف اصلی شرکت پتروشیمی مروارید این است که کسب و کاری ایمن، مسئولیت پذیر و سود آور داشته باشد و این هدف زمانی محقق می شود که اصول اولیه ایمنی به طور کامل رعایت شود و آسیبی به افراد و محیط زیست وارد نگردد. همچنین منابع انرژی باید به شکل مناسب مدیریت شده و صرفه جویی های لازم صورت گیرد. اجرای نقشی مثبت در جامعه که به معنی پرداخت کامل و به موقع مالیات (در صورت مشمول بودن)، کمک به بهبود اقتصاد و فرهنگ منطقه، و در نهایت برنامه ریزی و اقدام برای حصول به اهداف ۱۷ گانه توسعه پایداری سازمان ملل متحد (Sustainable Development Goals=)

بهبود پایداری و مسئولیت های اجتماعی و به طور خاص چگونگی گزارشگری آن در سطح عموم مورد شناسایی قرار گرفت. نتیجه این بررسی ها در بخش دوم و سوم این مقاله (بخش قبلی) ارائه گردید.

۲-۵- مرحله دوم- شناخت وضعیت موجود

شرکت پتروشیمی مروارید در خصوص گزارشگری

پایداری

این مرحله از تحقیق به بررسی وضعیت کنونی شرکت پتروشیمی مروارید به لحاظ اقدامات انجام شده در حوزه پایداری و مسئولیت های اجتماعی شامل عملکرد اقتصادی- مالی، زیست محیطی، اجتماعی و منابع انسانی و چگونگی گزارشگری آن به هیئت مدیره، سهامداران و همچنین به کل جامعه (در قالب اطلاع رسانی عمومی و خصوصاً از طریق وبسایت شرکت) می پردازد. اهم اقدامات این مرحله عبارتند از:

۱) مصاحبه با افراد کلیدی، اعضای هیئت مدیره و مدیران ارشد در خصوص مسائل مرتبط با حوزه مالی- اقتصادی؛ حوزه زیست محیطی و خصوصاً همکاران بخش HSE؛ حوزه اداری و منابع انسانی؛ و حوزه خدمات اجتماعی و روابط عمومی.

۲) بررسی و پایش کیفیت گزارشات واصله به هیئت مدیره و سهامداران عمده و اقلیت و همچنین به عموم جامعه

۳) ارزیابی محدودیت های سازمانی در ارتباط با حفظ پایداری در کسب و کار شرکت و گزارشگری مربوط به آن

۴) جلسه بحث درون گروهی با برخی اعضای هیئت مدیره به منظور به اشتراک گذاری یافته ها

خروجی این بخش، شرایط کنونی شرکت پتروشیمی مروارید را در ارتباط با مباحث مورد مطالعه روشن کرده و زمینه را برای بررسی و مورد کاوی و تحلیل فاصله انتظاراتی بین شرایط مطلوب و وضعیت این شرکت در اختیار گذاشته است. این نتایج در بخش شش این مقاله ارائه شده است.

۳-۵- مرحله سوم- بهینه کاوی

در بخش بهینه کاوی، به بررسی بهترین عملکردهای پایداری و مسئولیت های اجتماعی و گزارشگری آنها در شرکت های منتخب مورد توافق (در سطح ملی و اغلب بین-المللی با فعالیت های مشابه) پرداخته می شود. نتایج این مرحله از تحقیق در بخش هفتم می آید.

مدت سازمان و شناسایی فرصت های بهبود برای ایجاد ارزش افزوده و رفع نیازهای ذینفعان استقرار می یابد.

در حال حاضر ۹ سیستم مدیریتی به شرح شکل شماره (۲) در پتروشیمی مروارید در دست اقدام (از طراحی تا استقرار) هستند که ارائه مفصل آنها از حوصله این مقاله خارج است.

شکل ۲- بسترهای سیستمی برای خلق ارزش پایدار در پتروشیمی مروارید

۵- روش تحقیق

این تحقیق از نوع مطالعات اکتشافی و به روش مورد کاوی (Case Study) است. قلمرو مکانی تحقیق شامل شرکت پتروشیمی مروارید است و قلمرو زمانی آن به رویدادهای رخ داده در طول سال ۱۳۹۷ محدود می شود. مراحل اجرایی پس از تعیین محدوده کار، در چهار مرحله اصلی به شرح زیر می باشد که در ادامه توضیحات بیشتری در خصوص هر مرحله ارائه خواهد شد.

۵-۱- مرحله اول- مروری بر ادبیات و تجربیات موجود

در زمینه پایداری شرکتی

در این مرحله که گام اولیه و بنیادی تحقیق محسوب می شود، ادبیات موجود در زمینه پایداری شرکتی و مسئولیت های اجتماعی به دقت بررسی شد و مرجع جستجو، تنها مجلات و سایت های بسیار معتبر داخلی و اغلب خارجی بود. مفهوم پایداری در صنعت پتروشیمی و قوانین و مقررات حاکم بر صنعت پتروشیمی نیز در این مرحله مورد مطالعه قرار گرفته است. همچنین به طور همزمان، تجربیات شرکت های پیشرو در صنعت پتروشیمی در خصوص عملیات انجام شده در راستای

۵-۴- مرحله سوم - موارد قابل بهبود

در این مرحله، وضعیت موجود در پتروشیمی مروارید با شرایط مطلوب گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی (شرکت شل به عنوان نمونه به علاوه مواردی تکمیلی از سایر انواع گزارشگری) مورد مقایسه قرار گرفته است که نتایج این مرحله از تحقیق در بخش هشتم مقاله حاضر آمده است.

۶- شناخت وضعیت گزارشگری پایداری در پتروشیمی مروارید: «شرایط موجود»

پتروشیمی مروارید در حال حاضر دو نوع گزارشگری پایداری انجام می دهد یکی از طریق گزارشگری به برخی نهادهای (ناظر) خارجی، و دیگری از طریق اطلاعات سایت اینترنتی شرکت که در ادامه اشاره مختصری به آنها خواهد شد.

۶-۱- گزارشگری به نهادهای خارجی

در حال حاضر شرکت پتروشیمی مروارید اطلاعات مربوط به پایداری و مسئولیت های اجتماعی را به چهار نهاد زیر ارائه می دهد:

۶-۱-۱- مشاور اجتماعی معاون وزیر نفت در امور پتروشیمی

پتروشیمی مروارید طی سالهای اخیر گزارشاتمی به صورت دوره ای و حسب مورد در خصوص اقدامات صورت گرفته در راستای مسئولیت اجتماعی شرکت به این واحد ارائه می دهد.

۶-۱-۲- حوزه اجتماعی وزیر نفت

پتروشیمی مروارید طی دو سال اخیر «گزارش فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت» را برای این حوزه ارسال می نماید. گزارش سال ۱۳۹۷ پتروشیمی مروارید، «گزارش پایداری» نام گرفته است.

۶-۱-۳- اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر

اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر (به نمایندگی از سازمان محیط زیست کشور) بعضاً مستنداتی و گزارشاتمی در رابطه برخی موارد از جمله هزینه های طرح های زیست محیطی شرکتها از پتروشیمی مروارید (همانند سایر شرکتها) درخواست می کند که شرکت در پاسخ به این درخواستها، گزارشات لازم را ارائه می دهد. همچنین به صورت دوره ای، شرکت گزارش محیط زیست خود را جهت خروج از لیست صنایع آلاینده به این اداره کل ارسال می دارد. ضمناً به صورت ماهانه گزارش کلی در خصوص محیط زیست شامل اطلاعاتی در خصوص مدیریت پسماند؛ فلرینگ؛ پایش هوا؛

مدیریت پساب؛ و حوادث زیست محیطی به این سازمان ارائه می شود.

۶-۱-۴- سازمان منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس

سازمان منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس در خصوص طرح های مطالعاتی پتروشیمی های مستقر در این منطقه در حوزه محیط زیست، گزارشاتمی را هر چند ماه یکبار درخواست می کند. همچنین در مورد میزان انتشارات شرکت، گزارشات ماهانه، ۳ ماهه و سالانه به این سازمان ارسال می شود. علاوه بر اینها، گزارش شاخص عملکرد HSE به صورت ۳ ماهه، ۶ ماهه و سالانه؛ گزارش مدیریت پسماند به صورت ۳ ماهه و سالانه؛ گزارش فلرینگ و پایش هوا به صورت ۳ ماهه سالانه؛ و گزارش فلرینگ به صورت ماهانه برای ریاست HSE منطقه ویژه اقتصادی پارس ارسال می گردد. در پیوست شماره (۱۱) این گزارش یک نمونه از این گزارش نمایش داده شده است.

۶-۲- گزارشگری از طریق وب سایت اینترنتی شرکت

برخی اطلاعات از طریق وب سایت شرکت افشا می شود. این وب سایت از بخش های مختلفی تشکیل شده است که تنها در برخی قسمتها آن هم به صورتی محدود، اطلاعاتی در حوزه پایداری و مسئولیت های اجتماعی ارائه شده است. این بخش ها به شرح زیر هستند:

درباره ما: در این بخش در بیانیه های کلان سازمان اطلاعاتی در خصوص تعهد شرکت به پایدار بودن و نیز عملکرد مسئولانه در قبال کارکنان و جامعه جملاتی ذکر شده است. به عنوان مثال در «بیانیه ارکان جهت ساز سازمان» و «خط مشی سیستم مدیریت یکپارچه» شرکت پتروشیمی مروارید به مصادیقی در این رابطه و البته بسیار مختصر و کلی اشاره شده است.

HSE: در این بخش که شامل سه بخش بهداشت، ایمنی، و محیط زیست است، اطلاعات چندانی درج نشده و اغلب بخش ها خالی است. تنها در بخش بهداشت مطالبی تحت عناوین اهداف، عوامل زیان آور، معاینات دوره ای و تغذیه ارائه شده و آن هم اطلاعاتی کلی و عمومی است و به هیچ عنوان اطلاعاتی در خصوص فعالیت های واحد HSE که زیاد هم هست نیامده است. البته در حال حاضر این واحد در حال تکمیل اطلاعات لازم برای افشا در وب سایت شرکت است.

اخبار شرکت: اخیراً اخباری در خصوص فعالیت های پایداری پتروشیمی مروارید از طریق وب سایت شرکت و در بخش اخبار شرکت افشا می شود. به عنوان مثال یکی از اخبار اخیر شرکت تحت عنوان «شرکت پتروشیمی مروارید، استوار

در راستای تحقق اهداف زیست محیطی «مطالبی در خصوص فعالیت های زیست محیطی شرکت طی سال ۱۳۹۷ آمده است که این به نوعی از معدود اطلاع رسانی هایی است که شرکت در رابطه با عملکرد بسیار خوب خود در حوزه مسائل زیست محیطی به عموم انجام داده است.

۷- بهینه کاوی

مقصود از «بهینه کاوی» الگوبرداری، ترازایی و یا محک زنی به منظور شناسایی تجربه ها و نتایج موفق کسب و کارها به منظور بهبود و توسعه عملکرد شرکت است. به عبارت دیگر، بهینه کاوی عبارتست از فرآیند اندازه گیری پیوسته و مقایسه فرآیندهای تجاری در داخل شرکت با فرآیندهای قابل مقایسه در شرکتهای موفق و سرآمد برای به دست آوردن اطلاعاتی که به شرکت کمک خواهد کرد که نقاط قابل بهبود را تشخیص داده و آنها را انجام دهد.

در این مطالعه بهینه کاوی از نوع رقابتی^{۲۷} بوده و به روش یک به یک^{۲۸} انجام می شود. در واقع عملکرد پایداری و گزارشگری آن توسط یکی از رقبای موفق بین المللی - یعنی شرکت شل- به دقت مورد مطالعه قرار گرفته و با عملکرد پتروشیمی مروارید در این حوزه مقایسه می شود. به عبارت بهتر، در این گزارش از وضعیت شرکت شل به عنوان شرایط مطلوب استفاده می گردد. لازم به ذکر است که گزارش شرکت شل همانند گزارشات پایداری سایر شرکتهای معتبر بین المللی بر اساس استاندارد از GRI 2018 تهیه شده است و البته در بخش های بسیار اندکی نیز از GRI G4 بهره برده است. در واقع تهیه گزارش بر اساس این استاندارد همان شرایط مطلوب و بهینه لحاظ می شود؛ با این وجود مشخص است که با توجه به فعالیتها و توانایی های خاص شرکت شل، همه بخش های مورد نظر GRI 2018 به طور مفصل مورد توجه قرار نگرفته است. بنابراین به بخش هایی از گزارشات پایداری سایر شرکتهای مورد مطالعه که از همین استاندارد GRI 2018 استفاده کرده اند به عنوان بهترین رویه ها یا موارد بهینه (Best Practices) در ادامه اشاره خواهد شد. همچنین از سایر تجربیات نیز مطابق آنچه در ادامه آمده است اشاره خواهد شد.

۷-۱- گزارشگری پایداری در شرکت نفت شل مبتنی بر

GRI 2018: «شرایط مطلوب»

شرکت رویال داچ شل که معمولاً بنام «شل» شناخته می شود، شرکت نفت و گاز هلندی- بریتانیایی است، که دفاتر مرکزی آن، در شهرهای لاهه، هلند و لندن، بریتانیا مستقر می باشند. در سال ۱۹۰۷ در پی ادغام شرکت نفت رویال داچ و کمپانی

شل، شرکت رویال داچ شل شکل گرفت. این شرکت امروزه به عنوان یکی از بزرگترین شرکت های جهان بشمار می آید. این شرکت همچنین، یکی از شش کمپانی بزرگ نفتی جهان است، که با عنوان «فوق بزرگ» شناخته می شوند. حوزه فعالیت های شل، کل زنجیره صنایع نفت و گاز را از عملیات اکتشاف، توسعه و تولید نفت خام و گاز طبیعی، تا پالایش، انتقال و توزیع فرآورده های نفتی، همچنین تولید محصولات پتروشیمی و مواد شیمیایی در بر می گیرد

۷-۱-۱- نمای کلی از گزارش پایداری شل مبتنی بر GRI 2018

در گزارش پایداری شل، ابتدا پیام مدیر عامل درج شده است. در این پیام مدیر عامل مروری بر استراتژی شرکت در رابطه با پایداری نموده و به تلاش های شرکت طی سالهای مدیریت عاملی خود اشاره دارد. مطالعه این متن، خود آغازی بسیار مناسب بر مطالعه این گزارش بوده و خواننده را به مطالعه ادامه مطالب تشویق می کند. سپس مطالبی در خصوص کلیت گزارش پایداری شل ارائه می شود.

۷-۱-۲- محتوای گزارش پایداری شرکت شل

در ادامه گزارش پایداری شل مطالب به ترتیب این سرفصلها ارائه شده اند: (۱) استراتژی کسب و کار ما؛ (۲) رویکرد ما در مورد پایداری؛ (۳) کسب و کار مسئولانه؛ (۴) آینده انرژی پایدار؛ (۵) کمک به جامعه؛ (۶) اطلاعات عملکردی شرکت شل؛ (۷) انتشار گازهای گلخانه ای؛ (۸) اطلاعات عملکرد ایمنی و بهداشت؛ (۹) داده های اجتماعی؛ و (۱۰) گزارش های خاص.

۷-۱-۳- سایر نکات قابل توجه در گزارش پایداری شرکت شل

گزارش پایداری شرکت شل دارای ویژگی های خاصی است که در ادامه این بخش به آنها اشاره می شود.

• گزارشگری مناسب از طریق وب سایت شرکت

داشتن وب سایت روشی الزامی برای معرفی کسب و کار در عصر جدید است. طراحی سایت به سازمانها فرصت می دهد که خود را به طور کامل معرفی کرده، درباره خدمات و مزایای سازمان اطلاعاتی را در اختیار مخاطبان قرار دهند. داشتن وب سایت به معنای داشتن یک رسانه برای سازمان است. شرکت شل از این ابزار به درستی بهره گرفته است.

• اظهار نظر هیئت بررسی کننده گزارش پایداری

در ابتدای گزارش پایداری و پس از ارائه پیام مدیر عامل، گزارش هیئت بررسی کننده گزارش پایداری که از خارج از شرکت جهت بررسی و تایید گزارش معرفی شده اند، ارائه می شود. این گزارش به خوانندگان در خصوص صحت و قابلیت

مطابق این استاندارد آماده شده است بایستی گزارشی تحت عنوان « شاخص GRI» ارائه گردد. در گزارش شاخص GRI، مشخص می‌شود که کدام معیارهای خاص در گزارش پایداری شرکت گزارش شده است. گزارش شاخص GRI شامل افشای مشخصات شرکت، عملکرد اقتصادی، عملکرد زیست محیطی، حقوق بشر، تاثیرات بر جامعه و سایر موارد با اهمیت است. هدف از گزارش شاخص GRI، ارائه خلاصه مناسبی از عملکرد پایداری شرکت به ذینفعان است. همچنین این گزارش به صورت فهرستی کامل از گزارش پایداری شرکت است که نشان می‌دهد کدام بخش‌های استاندارد رعایت شده (و در چه حدی: کامل یا تا حدودی؟) و کدام بخش‌ها رعایت نشده است (و به چه دلیل). ضمناً مشخص می‌شود که این اطلاعات آیا اطمینان بخشی شده اند و به عبارت دیگر آیا توسط فرد یا افراد مستقلی تایید شده اند یا خیر. علاوه بر همه این موارد، در این گزارش محل افشای دقیق اطلاعات مطابق استاندارد مشخص شده است و حتی لینکی به محل افشای اطلاعات (حتی در وب سایت شرکت) داده می‌شود.

۷-۲- سایر رویکردهای بهینه در گزارشگری پایداری

علاوه بر گزارش پایداری شرکت شل که به عنوان نمونه‌ای مشابه که منطبق با GRI 2018 تهیه شده است، همانطور که در بخش روش تحقیق ملاحظه گردید گزارشات پایداری دیگری به غیر از شرکت شل نیز مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. حاصل این مطالعه علاوه بر انتخاب گزارش شرکت شل به عنوان نمونه اصلی مورد بررسی، گزینش نکاتی بود که علاوه بر موارد مذکور در گزارش شل، مورد توجه مدیریت پتروشیمی شرکت پتروشیمی مروارید قرار گرفت. در ادامه به این نکات پرداخته می‌شود.

۷-۲-۱- بکارگیری برخی اصول ایزو ۲۶۰۰۰

با بررسی گزارش پایداری برخی شرکتهای مورد مطالعه (به جز شل) مشخص گردید علاوه بر استفاده صرف از GRI 2018 از دیگر استانداردها از جمله ایزو ۲۶۰۰۰ نیز استفاده می‌کنند. با بررسی این موارد و نیز تعامل با مدیران ارشد پتروشیمی مروارید مشخص گردید که موارد زیر که از ایزو ۲۶۰۰۰ اقتباس شده اند بایستی در گزارشگری پایداری به عنوان بهترین رویه‌ها در نظر گرفته شوند.

• تشریح نقش و تصمیم‌گیری‌های هیأت مدیره و اثر

آن در ابعاد پایداری، جامعه و سازمان

شناسایی ذینفعان سازمان و ارتباط اثربخش با آنها و در ادامه شناسایی و آگاهی از انتظارات و نظرات ایشان، می‌تواند در

اعتماد گزارش پایداری شل اطمینان می‌دهد (نوعی اطمینان بخشی به گزارش). اعضای هیئت بررسی کننده گزارش ۲۰۱۸، نظر خود را در مورد این گزارش در قالب یک بیانیه یا گزارش بیان می‌کنند. مطالعه این بیانیه حاکی از تایید تلاش‌های شل در راستای توسعه پایدار و نیز تلاش برای حفظ منافع کلیه ذینفعان است.

• بازخوردهای مربوط به گزارش پایداری سال قبل

در گزارش پایداری شل، به برخی از بازخوردهای ارائه شده توسط متخصصان بررسی کننده در خصوص گزارش پایداری سال قبل (در این گزارش، سال ۲۰۱۷) و همچنین پاسخ‌های شل در رابطه با آنها می‌آید.

• صدای خارجی

در سراسر گزارش پایداری شل تعدادی نقل قول از متخصصانی که به نوعی در ارتباط با شل هستند و البته از آن مستقل می‌باشند، تحت سرفصلی با عنوان «صدای خارجی» مطرح شده است. اینها در واقع نظرات و دیدگاه‌های مستقل ایشان در مورد فعالیت‌های قابل توجه شل می‌باشد که با دیگران به اشتراک گذاشته اند. این افراد متشکل از طیف وسیعی از سازمان‌هایی هستند که در زمینه‌هایی مانند جامعه مدنی، دانشگاه، طرف‌های قرارداد، و همچنین از مشتریان و افرادی که در نزدیکی امکانات و خدمات شل زندگی یا کار می‌کنند. همچنین این نظرات از سمت تعدادی از مناطق مختلفی که شل در آنها پروژه‌هایی در دست اجرا دارد نیز می‌آید. نکته قابل توجه اینکه به این افراد پرداختی صورت نمی‌گیرد.

• استفاده مناسب از تصاویر

نکته بسیار مهم دیگری که در گزارش پایداری شل ملاحظه می‌شود، استفاده مکرر از تصاویر جذاب و گویا در متن گزارش می‌باشد. این تصاویر نه تنها گزارش را جذاب و زیبا می‌نماید، بلکه در تاثیرگذاری و انتقال درست مقاصد شل به ذینفعان خود کمک شایانی می‌کند. در این تصاویر به کرات محیط زیست زیبا و انسانهایی که از هر ملیت و نژاد و مذهبی به نمایش گذاشته شده اند و در واقع به بهانه نمایش تصاویری از فعالیت‌های شل در حوزه پایداری، توجه شل به حفظ محیط زیست، احترام به حقوق تمامی انسانها از هر نژاد، قوم، مذهب، جنسیت و سایر ویژگی‌های خاص آنها هم برای حال و هم آینده را به نمایش می‌گذارد.

• استانداردها و قواعد مورد استفاده در گزارشگری

پایداری شرکت شل

گزارشگری پایداری شل مطابق با استاندارد GRI 2018 انجام می‌شود. مطابق استاندارد GRI، به همراه گزارش پایداری که

حقوق بشر، آلودگی محیط زیست و غیره اشاره شده است. ولی مطابق GRI-G4 در بخش مجزا موضوع «نحوه ارتباطات با جوامع محلی، شناسایی مشکلات آنان و برنامه‌های شرکت در رفع آنها» مطرح شده است. بررسی‌های انجام شده حاکی از قرار گرفتن اینگونه گزارشگری در شرایط مطلوب بهینه می‌باشد.

۸- تحلیل شکاف: موارد قابل بهبود

همانطور که از بررسی وضعیت موجود در پتروشیمی مروارید که در بخش اخیر بر می‌آید و همچنین با مقایسه شرایط مطلوب گزارشگری پایداری و مسئولیت‌های اجتماعی (شرکت شل به عنوان نمونه به علاوه مواردی تکمیلی از سایر انواع گزارشگری)، این نوع گزارشگری در پتروشیمی مروارید در حال تکامل است و طبیعی است با استانداردها و بهترین تجارب فاصله داشته باشد که فاصله‌هایی که بین گزارشگری پایداری و مسئولیت‌های اجتماعی در پتروشیمی مروارید و شرکت شل وجود دارد در بخش بعدی می‌آید.

۸-۱- موارد قابل بهبود بین گزارشگری پایداری و

مسئولیت‌های اجتماعی در پتروشیمی مروارید

مورد اول - تهیه گزارش پایداری مطابق استانداردهای GRI 2018

مورد دوم - اشاره به محل و چگونگی رعایت استاندارد GRI مورد استفاده

مورد سوم - درج نظرات هیأت مدیریت شرکت پتروشیمی مروارید

مورد چهارم - استفاده از تصاویر مناسب و همچنین درج «صدای خارجی»

مورد پنجم - درج نقش دانش در توسعه پایدار هم در سطح شرکت و هم در سطح جامعه

مورد ششم - درج نمودار پراکنش اولویت‌ها در مسئولیت‌های اجتماعی شرکت

مورد هفتم - ارائه گزارش پایداری به زبان‌های دیگر رایج در مراودات بین‌المللی

مورد هشتم - ارائه عمومی گزارش در وبسایت شرکت

مورد نهم - درج استراتژی کسب و کار پتروشیمی مروارید در گزارش پایداری شرکت

مورد دهم - درج چگونگی عملی شدن یک «کسب و کار مسئولانه» در گزارش پایداری شرکت

مورد یازدهم - درج «داده‌های اجتماعی» مفصلی در خصوص مواردی همچون تنوع جنسیتی، روال شکایتهای دریافتی از

تدوین استراتژی‌ها و اهداف کلان سازمان به مدیریت کمک کند. اولویت بندی این انتظارات و در نظر گرفتن این اولویت‌ها در برنامه‌ها و اقدامات شرکت به ایجاد تعادل و توازن در منافع فراهم آمده از فعالیت‌های آن منجر گردد. توجه به موارد با اهمیت از مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها تلقی می‌شود و گزارشات پایداری سازمان می‌تواند محل مناسبی برای اشاره به فرآیند شناسایی و اولویت بندی انتظارات ذینفعان سازمان و نحوه برآورده ساختن این انتظارات باشد. (بخش چهارم ایزو ۲۶۰۰۰)

حال اینکه مدیران شرکت چگونه می‌توانند این انتظارات را با توجه به اولویت‌های آنان در تصمیمات خود لحاظ نمایند، از هنرها و پیچیدگی‌های نحوه مدیریت سازمان‌ها توسط هیئت مدیره لحاظ شده و گزارش پایداری شانس مناسبی برای افزایش این مهم دارد. (بخش پنجم ایزو ۲۶۰۰۰)

• افشای برنامه‌های مشارکت در توسعه جامعه

شکی نیست که سازمانها با جامعه‌ای که در آن فعالیت دارند در ارتباط تنگاتنگ هستند و این ارتباط قاعدتاً بایستی بر اساس مشارکت در کمک به توسعه اجتماعی باشد. مشارکت در توسعه جامعه بخش غیر قابل تفکیک از توسعه پایدار است. لازم به ذکر است که توسعه جامعه وقتی محقق می‌شود که نیروهای اجتماعی در یک جامعه در راستای بهبود و ارتقا و ترویج مشارکت عمومی و پیگیری حقوق برابر و استانداردهای مناسب زندگی برای تمامی شهروندان بدون هیچگونه تبعیضی تلاش کنند. در گزارش پایداری سازمانها بایستی برنامه‌های خود را در جهت کمک به توسعه جامعه و مشارکت در برنامه‌های سایرین در این حوزه افشا نمایند. (بخش ششم ایزو ۲۶۰۰۰)

۷-۲-۲- تهیه نمودار پراکنش اولویت‌ها در مسئولیت اجتماعی شرکت

یکی از مواردی که در GRI 2018 اشاره مستقیمی بدان نشده ولی در برخی گزارشات پایداری به آن اشاره شده است، توجه ویژه به اولویت‌های سازمان در توجه به ابعاد مختلف مسئولیت‌های اجتماعی در سازمان از جمله ذینفعان، محیط زیست، موفقیت اقتصادی و مالی، و کارکنان است. این مهم نیز به عنوان یکی دیگر از رویه‌های مطلوب در گزارشگری پایداری توسط پتروشیمی مروارید تلقی می‌شود.

۷-۲-۳- نحوه ارتباطات با جوامع محلی، شناسایی مشکلات آنان و برنامه‌های شرکت در رفع آنها

مطابق GRI 2018 بارها به موضوع جوامع محلی در همسایگی شرکتها به شکل‌های گوناگون و در قالبهایی همچون استخدام،

- تازه بودن مفهوم گزارشگری پایداری و عدم آشنایی بسیاری از مدیران، سهامداران و در کل ذینفعان شرکت با آن در ایران
- عدم الزامی بودن گزارشگری پایداری در ایران
- عدم وجود استانداردهای پذیرفته شده برای گزارشگری پایداری در ایران
- عدم بررسی یا بازبینی یا حسابرسی مستقل و خارجی گزارشات پایداری منتشر شده در ایران
- عدم الزام شرکتهای ایرانی به ارائه گزارشات پایداری از سوی شرکت های خارجی (بین المللی) طرف قرارداد

۹- الگوی پیشنهادی جهت تهیه گزارش پایداری بر اساس استاندارد GRI

اجزای گزارش پایداری مطابق دستورالعمل راهنمای گزارشگری پایداری در GRI 2018 که بر اساس شرایط ایران و شرایط خاص پتروشیمی مروارید تنظیم شده است، به شرح جدول شماره (۱) است. لازم به ذکر است شماره هایی که در ادامه برخی عبارات آمده اند به بندهایی از استاندارد GRI 2018 اشاره دارد که طور مستقیم به آن عبارت مربوط می شود. مابقی یا ارتباط غیر مستقیم داشته و یا از نظرات مدیران شرکت پتروشیمی خارج از GRI 2018 اضافه شده است.

کارکنان و انجمن های کارکنان، حصول به یکپارچگی در سطح شرکت، سرمایه گذاری های اجتماعی شرکت، وضعیت قراردادهای و تدارکات شرکت در ارتباط با جامعه، وضعیت نیروی کار کودک و نیروی کار اجباری در شرکت

مورد دوازدهم- بیان مبحث «انرژی پایدار» و اقدامات پتروشیمی مروارید در گزارش پایداری آن ضروری است.

مورد سیزدهم- درج اطلاعات و آمار «عملکرد ایمنی و بهداشت» در گزارش پایداری شرکت

مورد چهاردهم- ارائه اطلاعات زیست محیطی شامل آمار و توضیحات مربوط به انتشار گازهای گلخانه ای، مدیریت انتشار گاز متان، فلرینگ، بهره وری مصرف انرژی، گازهای اسیدی، میزان انتشارات از بین برنده لایه اوزون، آب، نشت و تخلیه، و دفع پسماند.

۸-۲- دلایل تفاوت بین گزارشگری پایداری در پتروشیمی مروارید و شرایط مطلوب (بهینه)

ازجمله دلایل اصلی تفاوت های کلی که در بالا بدانها اشاره شد و نیز تفاوت های جزئی تر که بیان آنها در حوصله این گزارش نمی گنجد، عدم توسعه کافی گزارشگری پایداری آن می باشد که از جمله دلایل این عدم توسعه یافتگی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

جدول ۱- اجزای تشکیل دهنده گزارش پایداری مطابق استاندارد GRI

بخش	شرح
مقدمه گزارش	شامل تعریف مرزهای محتوایی و موضوعی گزارش، دوره ی گزارشگری، تاریخ آخرین گزارش، مطابقت گزارش با استانداردهای GRI، شاخص محتوای GRI، و آدرس جهت تماس در صورت وجود سوال درباره گزارش و موارد مشابه
اول	۱-۳- مقدمه بخش اول ۲-۳- درباره شرکت ۱-۳-۲- معرفی شرکت (شامل آدرس محل عملیات و دفتر مرکزی)-۱-۷-۳-۲-۴-۱۰۲ ۲-۳-۲- چشم انداز، مأموریت و استراتژی-۱۴-۱۰۲ ۳-۳-۲- اثرات، ریسک ها و فرصت های کلیدی-۱۵-۱۰۲ ۴-۳-۲- ارزش ها، استانداردها، اصول و هنجارهای رفتاری-۱۶-۱۰۲ ۵-۳-۲- وجود مکانیزم برای آگاهی بخشی درباره اهمیت اخلاق-۱۷-۱۰۲ ۶-۳-۲- نظام راهبری (حاکمیت) شرکتی-۱۸-۱۰۲ ۱-۳-۲-۶- سهامداران-۵-۱۰۲ ۲-۳-۲-۶- هیات مدیره ۳-۳-۲-۶- کمیته های هیات مدیره ۴-۳-۲-۶- کمیته های تخصصی مدیریت اجرایی ۵-۳-۲-۶- حسابرسی داخلی ۷-۳-۲- محیط حقوقی شرکت ۸-۳-۲- بازار محصولات-۶-۱۰۲ ۱-۳-۲-۸- وضعیت بازار محصولات شرکت

شرح	بخش	
<p>۳۲-۸-۲-۳- جایگاه شرکت در بازار داخلی و خارجی ۹-۲-۳- اطلاعات کارکنان و نیروی کار (شامل تنوع جنسیتی، تحصیلات و مذهب)-۴۰۵-۱ و ۸-۱۰۲ ۱۰-۲-۳- مشارکت ذینفعان ۱-۱۰-۳- لیست گروه های ذینفع-۴۰-۱۰۲ ۲-۱۰-۳- چانه زنی جمعی در موافقت نامه ها و قراردادها-۴۱-۱۰۲ ۳-۱۰-۳- شناسایی و انتخاب ذینفعان-۴۰-۱۰۲ ۴-۱۰-۳- رویکرد شرکت نسبت به مشارکت ذینفعان-۴۲-۱۰۲ ۵-۱۰-۳- موضوعات و نگرانی های کلیدی شرکت در رابطه با ذینفعان-۴۳-۱۰۲ ۱۱-۲-۳- استقرار نظامهای مدیریتی برای خلق ارزش پایدار (از جمله تکنولوژی، خوردگی، کربن، ایمنی، بحران، ریسک، دانش، منابع انسانی و سلامت کارکنان) ۱۲-۲-۳- معرفی واحدهای عملیاتی شرکت (شامل واحدهای تولیدی و سرویس های جانبی) ۱۳-۲-۳- معرفی محصولات و مواد اولیه مصرفی-۲-۱۰۲ ۱۴-۲-۳- معرفی زنجیره تامین شرکت-۹-۱۰۲ ۱۵-۲-۳- تغییرات قابل توجه در سازمان و زنجیره تامین-۱۰-۱۰۲ ۱۶-۲-۳- مدیریت ارتباط با مشتریان ۱۷-۲-۳- عضویت شرکت در انجمن ها-۱۲-۱۰۲</p>		
<p>۱-۴- مقدمه بخش دوم ۲-۴- اهم اقدامات شرکت در حوزه مالی و حسابرسی-۱-۲۰۱ ۱-۲-۴- سهم هزینه تامین کنندگان محلی-۱-۲۰۴ ۲-۴-۲- سرمایه گذاری های زیربنایی-۱-۲۰۳ ۵-۴- صورت های مالی شرکت-۱-۲۰۱ ۶-۴- نسبت های مالی-۱-۲۰۱ ۷-۴- پیامدهای مالی و دیگر فرصت ها و تهدیدهای ناشی از تغییرات آب و هوایی-۲-۱۰۲ ۸-۴- سهم شرکت در سلامت و شفافیت اقتصاد-۱-۳-۲۰۵ ۱-۴-۸- سیاست شرکت در رابطه با پولشویی ۲-۴-۸- سایر اقدامات پتروشیمی مروارید در راستای شفاف سازی در اقتصاد کشور</p>	<p>عملکرد مالی- اقتصادی شرکت</p>	<p>دوم</p>
<p>۱-۵- مقدمه بخش سوم ۲-۵- رویکرد مدیریت در رابطه با مسائل زیست محیطی و انرژی ۳-۵- ارائه اطلاعات مربوط به مقدار مواد اولیه مصرف شده-۱-۳۰۱ ۴-۵- ارائه اطلاعات مربوط به میزان انتشار، پسماند و پساب و تغییرات ایجاد شده نسبت به دوره های قبل-۳۰۵ و ۳۰۶ ۵-۵- گزارش انطباق/ عدم تطابق با قوانین و مقررات زیست محیطی-۱-۳۰۷ ۶-۵- برنامه های مدیریت برای کاهش تاثیرات منفی بر آب-۱-۳-۳۰۳ ۱-۵-۶- مدیریت پساب های صنعتی ۲-۵-۶- مدیریت پساب های بهداشتی ۷-۵- برنامه های مدیریت برای کاهش تاثیرات منفی بر خاک ۱-۵-۷- مدیریت پسماندهای فرایندی ۲-۵-۷- مدیریت پسماندهای غیرفرایندی ۸-۵- برنامه های مدیریت برای کاهش تاثیرات منفی بر هوا ۹-۵- روش های اندازه گیری و پایش آلاینده های محیط زیستی ۱۰-۵- معرفی پروژه های زیست محیطی ۱۱-۵- حضور شرکت در نمایشگاههای بین المللی محیط زیست ۱۲-۵- افتخارات کسب شده توسط شرکت در راستای حفظ محیط زیست ۱۳-۵- اقدامات شرکت در خصوص آموزش مسائل زیست محیطی ۱۴-۵- گزارش مصرف انرژی در شرکت و خارج از آن-۱-۲-۳۰۲</p>	<p>عملکرد زیست- محیطی شرکت</p>	<p>سوم</p>

شرح	بخش	
<p>۱-۱۴-۵- گزارش شدت انرژی-۳-۳۰۲</p> <p>۲-۱۴-۵- برنامه های مدیریت برای صرفه جویی در منابع انرژی-۴-۳۰۲</p> <p>۱۵-۵- فضای سبز کارخانه</p> <p>۱۶-۵- تنوع زیستی</p> <p>۱-۱۶-۵- اثرات قابل توجه فعالیت ها، محصولات و خدمات بر تنوع زیستی-۲-۳۰۴</p> <p>۲-۱۶-۵- زیستگاه ها و یا گونه های زیستی حفاظت شده یا احیا شده-۳-۳۰۴</p> <p>۱۷-۵- اقدامات شرکت در خصوص فرهنگ سازی حفاظت از محیط زیست</p> <p>۱۸-۵- ارزیابی زیست محیطی تامین کنندگان-۱-۳۰۸</p>		
<p>۱-۶- مقدمه بخش چهارم</p> <p>۲-۶- رویکرد مدیریت در رابطه با ایمنی و بهداشت حرفه ای</p> <p>۳-۶- اهم اقدامات شرکت در حوزه ایمنی</p> <p>۴-۶- اهم اقدامات شرکت در حوزه آتش نشانی</p> <p>۵-۶- اهم اقدامات شرکت در بخش سلامت و بهداشت حرفه ای</p> <p>۶-۶- آمار مربوط به آسیب های شغلی کارکنان-۹-۴۰۳</p> <p>۷-۶- معرفی پروژه های ایمنی و بهداشت حرفه ای</p> <p>۸-۶- آموزش کارکنان در مسائل مربوط به ایمنی و بهداشت حرفه ای-۵-۴۰۳</p> <p>۹-۶- مدیریت و ارتقای دانش ایمنی پیمانکاران</p> <p>۱۰-۶- افتخارات کسب شده توسط شرکت در راستای ارتقای ایمنی و بهداشت حرفه ای</p>	<p>عملکرد ایمنی و بهداشت حرفه ای شرکت</p>	<p>چهارم</p>
<p>۱-۷- مقدمه بخش پنجم</p> <p>۲-۷- ساختار سازمانی شرکت</p> <p>۳-۷- آمار کارکنان شرکت-۱-۴۰۱</p> <p>۱-۳-۷- آمار استخدام کارکنان جدید</p> <p>۲-۳-۷- آمار ترک کار کارکنان</p> <p>۳-۳-۷- نسبت انتخاب مدیر ارشد از جامعه محلی-۲-۲۰۲</p> <p>۴-۷- خدمات/ مزایای رفاهی فراهم شده برای کارکنان</p> <p>۵-۷- خدمات/ مزایای بهداشتی فراهم شده برای کارکنان</p> <p>۶-۷- خدمات/ مزایای آموزشی فراهم شده برای کارکنان</p> <p>۷-۷- مزایایی که فقط برای کارکنان تمام وقت فراهم شده است و برای کارکنان نیمه وقت یا موقت فراهم نیست-۲-۴۰۱</p> <p>۸-۷- دوره های آموزشی برگزار شده طی سال (میانگین ساعات آموزش در سال برای هر یک از کارکنان)-۴-۴۰۴-۱</p> <p>۹-۷- رویکرد مدیریت نسبت به ورزش</p> <p>۱۰-۷- خدمات خاص به منظور افزایش شادابی کارکنان</p> <p>۱۱-۷- نشست های دوره ای مدیران ارشد شرکت با خانواده کارکنان ساکن در مناطق اطراف مجتمع</p>	<p>عملکرد منابع انسانی شرکت</p>	<p>پنجم</p>
<p>۱-۸- مقدمه بخش ششم</p> <p>۲-۸- انجام عملیات و برنامه های توسعه ای برای جوامع محلی-۱-۴۱۳</p> <p>۱-۸-۲- فعالیت های عام المنفعه و خیریه</p> <p>۲-۸-۲- مشارکت با شورای راهبردی شرکت های پتروشیمی منطقه پارس در توأمندسازی و توسعه جامعه محلی</p> <p>۳-۸- عملیات با تاثیر گذاری منفی قابل توجه بالقوه یا بالفعل بر جوامع محلی-۲-۴۱۳</p> <p>۴-۸- مشارکت سیاسی صورت گرفته از سوی شرکت-۱-۴۱۵</p> <p>۵-۸- ارزیابی تامین کنندگان شرکت با معیارهای اجتماعی (شامل حصول اطمینان از عدم بکارگیری کودکان کار یا کار اجباری) -۱-۴۱۴-۴۰۸-۴۰۹</p> <p>۶-۸- فعالیت های شرکت در حوزه حقوق بشر (شامل آموزش و میزان سرمایه گذاری)-۱-۲-۳-۴۱۲</p>	<p>عملکرد اجتماعی شرکت</p>	<p>ششم</p>

شرح	بخش
۷-۸- آموزش نیروهای حراست درباره قوانین و رویه های حقوق بشر-۱- ۴۱۰	
۸-۸- فعالیت های عام المنفعه و خیریه در سطح ملی	
۹-۸- عدم تطابق با قوانین و مقررات اجتماعی و اقتصادی-۱- ۴۱۹	
۱۰-۸- نقش شرکت در توسعه فرهنگ و دانش در سطح ملی و جوامع محلی	
۱۱-۸- دستاوردهای شرکت در حوزه فعالیت های اجتماعی	

۱۰- نتیجه گیری

در مرحله بعدی تصویری از شرایط مطلوب گزارشگری بهینه پایداری با استفاده از شیوه های بکار گرفته شده در برخی شرکتهای پیشروی صنعت (از جمله شرکت شل، آرامکو و پتروشیمی فجر) و همچنین بکارگیری استانداردهای GRI 2018 و ایزو ۲۶۰۰۰ ارائه شده است. بعد بررسی گردید که چه تفاوتها یا نقاط قابل بهبودی بین گزارشگری پایداری در پتروشیمی مروارید و این بهترین رویهها یا همان شرایط مطلوب یا بهینه وجود دارد و به تعدادی از دلایل آن نیز اشاره شد.

در ادامه الگوی مطلوب گزارشگری پایداری برای پتروشیمی مروارید بر اساس بخش های قبلی ارائه شد. استفاده از این الگو باعث می شود که پتروشیمی مروارید بتواند گزارشگری مطلوبی متناسب با استانداردهای روز دنیا داشته باشد و بتواند عملکرد خود در حوزه پایداری را نه تنها در سطح ملی بلکه در سطح بین المللی ارائه نماید. در اینصورت پتروشیمی مروارید خواهد توانست در دید مشتریان بالفعل و بالقوه خود عملکرد مناسبی داشته باشد و حتی بتواند نظر مثبت آنها را جلب نماید و به افزایش فروش شرکت منجر شود. از سوی دیگر احتمال دارد این نوع گزارشگری برخی فشارهای سیاسی بین المللی بر شرکت را بکاهد چرا که وقتی شرکتی بتواند عملکرد خود را در حوزه های مختلف پایداری و خصوصاً محیط زیست نشان دهد شاید بتواند با ایجاد دید مثبت در ناظرین، از فشارهای مذکور بکاهد.

در مجموع این طور به نظر می رسد رویکرد پتروشیمی مروارید در خصوص اقدامات مرتبط با پایداری و مسئولیت های اجتماعی در درجه اول و گزارشگری آن در درجه بعدی، از نوع سازگار باشد. در واقع این شرکت از طریق پذیرش اصول مهم در بازار و محل فعالیت، خود را برای شرایط جدید کسب و کار آماده می کند. اقدامات مرتبط با پایداری و مسئولیت های اجتماعی نیز که امروزه برای بقای سازمانها حیاتی تلقی می شوند، در سالهای اخیر مورد توجه مدیریت شرکت قرار گرفته و همواره روبه بهبود هم بوده است. در خصوص کیفیت و کمیت فعالیتهای شرکت در این زمینه می توان قضاوت کرد که شرکت به لحاظ بلوغ در این بخش در میانه راه بوده و نیازمند

طبق رویکرد کلاسیک، هدف شرکتها حداکثر کردن ارزش و در واقع سود برای سهامداران بود اما با گذشت زمان، شرکتها علاوه بر رفاه اقتصادی، رفاه اجتماعی ذینفعان را نیز در نظر می گیرند و این منجر به پدید آمدن مفهوم گزارشگری مسئولیت اجتماعی و پایداری شده است (لیانگ و رنبوگ، ۲۰۱۷). اخیراً توجه شرکتها به مسئولیت های اجتماعی و زیست محیطی شان بیشتر شده و گزارشگری پایداری و مسئولیت اجتماعی نیز بیش از پیش اهمیت یافته است و به عنوان یک فاکتور مهم در برنامه ریزی شرکتها در نظر گرفته می شود (آرایسی و همکاران، ۲۰۱۶). ذینفعان و بالاخص سهامداران نیازمند اطلاعات بیشتری در زمینه عملکرد اجتماعی و زیست محیطی می باشند، لذا بر بسیاری از شرکت ها، خصوصاً آنهایی که در صنایع آلاینده فعالیت دارند، واجب است که با انتشار داوطلبانه هرگونه اطلاعات اجتماعی، زیست محیطی و حاکمیتی در گزارشات سالانه و همچنین در وب سایت شرکت، به این نیاز ذینفعان پاسخگو باشند.

در این تحقیق در ابتدا مطالبی در رابطه با مفاهیم پایداری و مسئولیت های اجتماعی و گزارشگری آنها بیان گردید. سپس، الزامات مربوط به عملکرد پایدار شرکتها در صنعت پتروشیمی در قالب قانون، آئین نامه، بخشنامه، استاندارد و سایر موارد مشابه (از جمله الزامات زیست محیطی) مورد بررسی قرار گرفت. این موارد شامل قانون وزارت نفت، آیین نامه ها، دستورالعملها و بخشنامه های وزارت نفت، استانداردهای صنعت نفت، الزامات زیست محیطی صنایع پتروشیمی، و پروتکل های خارجی (بین المللی) حاکم بر فعالیت های پایدار صنعت پتروشیمی می باشند. در ادامه مجموعه مقررات مرتبط با گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی شرکتی در صنعت نفت و پتروشیمی که محدود به راهنمای گزارش دهی مسئولیت اجتماعی شرکت/ سازمان بر اساس استانداردهای GRI 2018- تهیه شده توسط حوزه مشاور اجتماعی وزیر نفت- می شود ارائه شد. الزامات بورس اوراق بهادار نیز در این رابطه بیان گردید.

- * Fawole, O. G., Cai, X. M., & MacKenzie, A. R. (2016). Gas flaring and resultant air pollution: A review focusing on black carbon. *Environmental pollution*, 216, 182-197.
- * Agnieszka Leszczynska, (2012) "Towards shareholders' value: an analysis of sustainability reports", *Industrial Management & Data Systems*, Vol. 112 Issue: 6, pp.911-928, <https://doi.org/10.1108/02635571211238518>
- * Ajzen I. Theory of planned behavior. *Handb Theor Soc Psychol*. 2011;1(2011):438.
- * Astrid Rudyanto, Sylvia Veronica Siregar, "The effect of stakeholder pressure and corporate governance on the quality of sustainability report", *International Journal of Ethics and Systems*, <https://doi.org/10.1108/IJOES-05-2017-0071>
- * Becker, C. U. 2012. *Sustainability Ethics and Sustainability Research*. New York: Springer Dordrecht Heidelberg.
- * Brockett A, Rezaee Z. 2012. Brief history of sustainability reporting. In *Corporate Sustainability: Integrating Performance and Reporting*. Wiley: Hoboken, NJ; 27-35.
- * Ceulemans, K.; Molderez, I.; Van Liedekerke, L. Sustainability Reporting in Higher Education: A Comprehensive Review of the Recent Literature and Paths for Further Research. *J. Clean. Prod.* 2015,106, 127-143. [CrossRef]
- * Clarkson, P.M.; Li, Y.; Richardson, G.D.; Vasvari, F.P. Does it really pay to be green? Determinants and consequences of proactive environmental strategies. *J. Account. Public Policy* 2011, 30, 122-144. [CrossRef]
- * De Villiers, C., Low, M., Samkin, G., 2014. The institutionalisation of mining company sustainability disclosures. *J. Clean. Prod.* 84, 51-58.
- * Gregoire Kokomo (2017). *Implementation Variables of Corporate Social Responsibility in the Financial Services Industry*. Walden Dissertations and Doctoral Studies Collection.
- * Landrum NE, Ohsowski B (2018) Identifying worldview on corporate sustainability: a content analysis of corporate sustainability report. *Bus Strateg Environ* 27(1):128-151
- * Laplume, A.O., Sonpar, K., Litz, R.A., 2008. Stakeholder theory: reviewing a theory that moves us. *J. Manag.* 34, 1152-1189.
- * Li, S.; Niu, J.; Tsai, S.-B. Opportunism Motivation of Environmental Protection Activism and Corporate Governance: An Empirical Study from China *Sustainability* 2018, 10, 1725.
- * Liang, H., & Renneboog, L. (2017). On the foundations of corporate social responsibility. *The Journal of Finance*, 72(2), 853-910.
- * Mahmoud Arayssi Mustafa Dah Mohammad Jizi, (2016), "Women on boards, sustainability reporting and firm performance", *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, Vol. 7 Iss 3 pp. -
- * María Consuelo Pucheta-Martínez, Isabel Gallego-Álvarez and Inmaculada Bel-Oms, Board structures, liberal countries, and developed market economies. Do they matter in environmental

تلاش و یادگیری بیشتر در این خصوص باشد. ولی به لحاظ گزارشگری پایداری و مسئولیت های اجتماعی، به نظر می رسد شرکت هنوز در ابتدای راه بوده و بایستی تلاش و اهتمام بیشتری در این راه بنماید.

فهرست منابع

- * پایداری ملی در توسعه پایدار صنعت پتروشیمی، شماره ۸۱، ۱۳۹۴، «چالش های پیش روی توسعه مطلوب و پایدار صنعت پتروشیمی»، آدرس: <https://www.nipna.ir/fa/newsagency/1080>
- * خوزین، علی و طالب نیا، قدرت اله و گرکز، منصور و بنی مهد، بهمن. (۱۳۹۷). بررسی اثر ساختار مالکیت بر توسعه سطح گزارشگری پایداری. *مجله حسابداری مدیریت*. دوره ۱۱، شماره ۳۶، صفحه ۱-۱۳.
- * دوبادران، سینا، محمدزاده، فردیس (۱۳۹۳). بررسی تاثیر آلاینده های صنایع نفت و گاز بر انسان و محیط زیست. *دو ماهنامه طب جنوب*، سال هفدهم، شماره ۱، ص ۸۵-۹۸
- * سایت اینترنتی شرکت پتروشیمی مروارید به آدرس: <https://www.morvaridpc.ir/>
- * سایت اینترنتی حوزه مشاور اجتماعی وزیر به آدرس: <https://csr.mop.ir/Portal/Home/>
- * شاه حسینی، محمد علی؛ سیده فروزان جواهری شلمانی، طهمورث حسنقلی پور یاسوری؛ علی رستمی؛ ارزیابی و مقایسه شاخص های کلیدی عملکرد توسعه پایدار در صنعت پتروشیمی با استفاده از SMAA-S و SMAA؛ *مجله مدیریت صنعتی*؛ مقاله ۵، دوره ۱۱، شماره ۲، ۱۳۹۸، صفحه ۲۷۳-۳۰۲.
- * صنعت پتروشیمی و اهداف توسعه پایدار، ۱۳۹۸، وب سایت روابط عمومی پتروشیمی (نیپنا)، آدرس: <https://www.nipna.ir/fa/newsagency/19243>
- * کردلو، محمدرضا، رحیم زاده، اشکان، محمدی، بهرام (۱۳۹۶). ضرورت تهیه گزارشگری پایداری؛ اصول و ساختار آن. *فصلنامه پژوهش های جدید در مدیریت و حسابداری*، شماره ۲، ص ۱۷۶-۱۶۷.
- * عباس پور، مجید؛ خدیوی، سمیرا؛ ۱۳۸۶؛ انرژی، محیط زیست و توسعه پایدار (جلد ۲)؛ دانشگاه صنعتی شریف، موسسه انتشارات علمی؛ تهران؛ ایران.
- * مهرگان، محمدرضا؛ جعفرنژاد، احمد؛ محمدی، میلاد (۱۳۹۷). ارائه مدل چندهدفه برای حمل و نقل زمینی مواد خطرناک در شبکه هاب (مطالعه موردی: شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی). *مدیریت صنعتی*، ۱۰ (۲)، ۲۰۱-۲۲۰.

یادداشت‌ها

¹ Sustainable Performance

² Corporate Sustainability

³ Corporate Social Responsibility (CSR)

⁴ Laplume et al.

⁵ Sustainability Reporting

⁶ Orazlin, N., Mahmood

⁷ <http://sdschool.ir/post/what-is-sd>

⁸ Sustainable Development

⁹ Brundtland Commission

¹⁰ Rao

¹¹ Becker

¹² Sustainability Report

¹³ WCED

¹⁴ Oudah

¹⁵ Truant

¹⁶ Landrum & Ohsowski

¹⁷ Adverse Selection

¹⁸ Moral Hazard

¹⁹ Wuttichindanon

²⁰ Arayssi

²¹ Theory of Reasoned Action

²² Global Reporting Initiatives (GRI)

²³ Fawole et al.

²⁴ Sari & Muhammad

²⁵ World Business Council for Sustainable Development

^{۲۶} پایداری ملی در توسعه پایدار صنعت پتروشیمی، شماره ۸۱، ۱۳۹۴، «چالش‌های پیش روی توسعه مطلوب و پایدار صنعت پتروشیمی»، آدرس: <https://www.nipna.ir/fa/newsagency/1080>

^{۲۷} در این نوع از بهینه‌کوی تمرکز بر روی بهترین رقبا و استفاده از تجربیات آنها البته با توجه به مسائل مربوط به اشتراک در اطلاعات حساس بین رقبا و محدودیتهای قانونی و اخلاقی مربوط می‌باشد.

^{۲۸} کاربرد این روش از بهینه‌کوی بیشتر از همه روش‌ها گزارش شده است. در این روش پس از انجام یک مطالعه بهترین‌ها انجام شده و سپس عملکرد شرکت با عملکرد آن سازمان برتر در موضوع مدنظر مقایسه می‌شود.

reporting? An international outlook, *Business Strategy and the Environment*, (2019).

- * Orazlin, N., Mahmood, M., 2018. Economic, environmental, and social performance indicators of sustainability reporting: evidence from the Russian oil and gas industry. *Energy Policy* 121, 70–79 (pp.).
- * Oudah, M.; Jabeen, F.; Dixon, C. Determinants Linked to Family Business Sustainability in the UAE: An AHP Approach. *Sustainability* 2018, 10, 246.
- * Perkins MB, Jensen PS, Jaccard J, Gollwitzer P, Oettingen G, Pappadopulos E, et al. Applying theory-driven approaches to understanding and modifying clinicians' behavior: What do we know? *Psychiatr Serv.* 2007;58(3):342-8.
- * Prabanga Thoradeniya Janet Lee Rebecca Tan Aldónio Ferreira, (2015), " Sustainability reporting and the theory of planned behaviour", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 28 Iss 7
- * Rao p.k (2000) " sustainable development: economics and policy", oxford, uk, black, p: 81
- * SuneeratWuttichindanon (2017) "Corporate social responsibility disclosedchoices of report and its determinants: Empirical evidence from firms listed on the Stock Exchange of Thailand", *Kasetsart Journal of Social Sciences* 38 (2017) 156e162
- * Sutopo, B.; Kot, S.; Adiati, A.K.; Ardila, L.N. Sustainability Reporting and Value Relevance of Financial Statements. *Sustainability* 2018, 10, 678.
- * T. Kaspereit, K. LopattaThe value relevance of SAM's corporate sustainability ranking and GRI sustainability reporting in the European stock markets *Business Ethics: A European Review*, 25 (1) (2016), pp. 1-24
- * Truant, E.; Corazza, L.; Scagnelli, S.D. Sustainability and Risk Disclosure: An Exploratory Study on Sustainability Reports. *Sustainability* 2017, 9, 636.
- * Sari, M. S., & Muhammad, F. (2018, November). Flare gas recovery as one of the clean development mechanism (CDM) practices. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 200, No. 1, p. 012023). IOP Publishing.
- * Sell's website at <https://www.shell.com/sustainability/sustainability-reporting-and-performance-data/sustainability-reports.html>